

04:2009 ARBEJDSPAPIR

Mette Deding
Trine Filges

BETALT OVERARBEJDE BLANDT DANSKE LØNMODTAGERE

EN REGISTERANALYSE BASERET PÅ LØNSTATISTIKKEN

FORSKNINGSAFDELINGEN FOR BESKÆFTIGELSE OG INTEGRATION

BETALT OVERARBEJDE BLANDT DANSKE LØNMODTAGERE

EN REGISTERANALYSE BASERET PÅ LØNSTATISTIKKEN

METTE DEDING
TRINE FILGES

KØBENHAVN 2009
SFI – DET NATIONALE FORSKNINGSCENTER FOR VELFÆRD

INDHOLD

	FORORD	5
1	FORMÅL OG METODE	7
	Datagrundlag	8
	Definition af arbejdstid	14
	Andre undersøgelser	16
2	BETALT OVERARBEJDE FOR INDIVIDER	19
	Gennemsnitlig ugentlig arbejdstid	19
	Betalt overarbejde	29
3	BETALT OVERARBEJDE PÅ FAMILIENIVEAU	51
	Betalt overarbejde på familieniveau	54
4	ANALYSE AF SANDSYNLIGHEDEN FOR BETALT OVERARBEJDE	63

Om metoden	63
Sandsynlighed for betalt overarbejde	65
BILAG	71
LITTERATUR	75

FORORD

Dette arbejdspapir er et supplement til rapporten ”Danske lønmodtageres arbejdstid – en registerbaseret analyse”, SFI – det Nationale Forskningscenter for Velfærd 09:03. Arbejdspapiret supplerer rapporten ved at præsentere analyser af betalt overarbejde, dels for individer og dels for familier. Endvidere indeholder arbejdspapiret en multivariat regressionsanalyse af sandsynligheden for at have betalt overarbejde.

Notatet er sammensat således, at man kan læse det selvstændigt uden samtidig at læse den grundlæggende rapport. Derfor er rapportens kapitel 1, der beskriver datagrundlag og baggrund, gengivet her. Har man allerede læst rapporten, kan dette naturligvis springes over. Ligeledes gengives de gennemsnitlige ugentlige arbejdstider for alle kvinder og mænd indledningsvist i kapitel 2, som reference til denne diskussion.

Det skal bemærkes at der i arbejdspapiret ”Arbejdstiden blandt lønmodtagere i kvindedominerede områder” (Deding & Filges, 2009) findes en analyse af det betalte overarbejde for de her analyserede grupper.

FORMÅL OG METODE

De senere års højkonjunktur og den dermed følgende mangel på arbejdskraft har øget det politiske fokus på danskernes arbejdstid. Spørgsmålet er, i hvilket omfang det er muligt for danskerne at øge den ugentlige arbejdstid for dermed samlet set at øge antallet af arbejdstimer. Kvinder arbejder generelt mindre end mænd, og derfor kan der sættes særligt fokus på kvindernes arbejdstid. Vores viden om, hvad der bestemmer den enkeltes arbejdstid – både for individer og inden for familien – er dog begrænset.

Formålet med denne rapport er at give input til arbejdstidsdebatten ved at kortlægge danske lønmodtageres normale arbejdstid i forhold til forskellige baggrundsfaktorer som fx køn, sektor og familieforhold. Specielt analyserer vi, hvordan arbejdstiden for henholdsvis kvinder og mænd varierer i forhold til børn. Endvidere ser vi specifikt på familiers samlede arbejdstid, altså summen af kvindens og mandens gennemsnitlige arbejdstid, samt analyserer sammenhængen mellem partners arbejdstid. Hensigten med rapporten er at se på arbejdstid for lønmodtagere, der er en del af kernearbejdsstyrken, og ikke på eventuelle arbejdskraftreserver uden for arbejdsstyrken. Vi ser derfor på lønmodtagere i alderen 20-59 år, som har mindst 10 måneders ansættelse i løbet af året, og hvor den gennemsnitlige ugentlige arbejdstid overstiger 8 timer. Endvidere ser vi kun på arbejdstid i job på normale vilkår, dvs. lønmodtagere på det normale arbejdsmarked.

Resultater fra tidligere undersøgelser peger på, at kvinder generelt arbejder mindre end mænd, og at mange kvinder arbejder i den offentlige sektor, hvor arbejdstiden er lavere end i den private sektor. I analyserne vil vi derfor særligt fokusere på kvinders arbejdstid og belyse, hvilke forhold der udløser forskelle i arbejdstid for kvinder. Er det bestemte (kvindedominerede) uddannelsesretninger, fx inden for sundhed eller pædagogik, der typisk fører til job med en kortere arbejdstid, eller er det familiære forhold, fx børn, der er årsagen til, at kvinder arbejder mindre? Ud over sektor og uddannelse fokuserer vi specielt på betydningen af familieforhold som partnerstatus og børn, da andre undersøgelser, som fx Bonke og Meilbank (1999), viser, at det har betydning.

Analysen af familiers arbejdstid belyser, hvordan arbejdstiden for det enkelte individ i en familie hænger sammen med både egen og partners situation. For eksempel ser vi på, hvordan arbejdstiden varierer i forhold til, om partneren har en lederstilling eller ej. Endvidere sætter vi fokus på betydningen af, hvilken sektor familien arbejder i, og vi belyser fx om det er tilfældet, at familier, hvor mindst én arbejder i den offentlige sektor, samlet arbejder mindre end andre familier.

I dette kapitel beskriver vi først det anvendte datagrundlag med særligt fokus på beskrivelsen af de arbejdstidsmål, vi anvender i analyserne. Dernæst diskuterer vi fordele og ulemper ved det anvendte arbejdstidsbegreb. Endelig sammenfatter vi kort den eksisterende viden om arbejdstid og arbejdstidens fordeling mellem kvinder og mænd i Danmark.

DATAGRUNDLAG

Rapportens analyser af kvinders og mænds arbejdstid er baseret på registeroplysninger fra Danmarks Statistik. Lønstatistikken giver oplysninger om ansættelsesforhold, herunder arbejdstid. Disse data kobler vi med oplysninger om person- og familieforhold fra andre registre i Danmarks Statistik, fx uddannelse samt antal og alderen på børn. Analyserne tager udgangspunkt i året 2006, som er det seneste år, data pt. er tilgængelige for. I enkelte analyser ser vi dog på hele perioden

2003-2006.¹ I det følgende beskriver vi analysepopulationen og de variable, der indgår i analyserne.

LØNSTATISTIKKEN

Analyserne i denne rapport tager som nævnt udgangspunkt i Lønstatistikens Serviceregister fra Danmarks Statistik.² Dette register omfatter for det første alle lønmodtagere i den private sektor bortset fra landbrug og fiskeri,³ som er ansat i virksomheder med en beskæftigelse svarende til 10 eller flere fuldtidsansatte. Lidt mere end 25 pct. af alle job i den private sektor fandtes i 2006 på arbejdssteder med mindre end 10 ansatte (Danmarks Statistik, 2008a). Hvis arbejdstiden og/eller kønsfordelingen er anderledes på de små end på de øvrige arbejdssteder i den private sektor, er undersøgelsen alene repræsentativ for private arbejdssteder med mindst 10 fuldtidsansatte.

Registret omfatter for det andet alle lønmodtagere i den offentlige sektor bortset fra vederlagslønnede, særligt aflønnede, værnepligtige, ph.d.-studerende, visse timelærere og studentermedhjælpere. Vi har ikke præcise tal for, hvor stor en andel de frasorterede offentligt ansatte udgør af samtlige ansættelsesforhold i den offentlige sektor. Vi formoder imidlertid, at disse ansatte udgør en begrænset andel. I så fald har frasorteringen ikke den store betydning for undersøgelsens repræsentativitet for henholdsvis den statslige og den kommunale sektor.

Endelig inkluderer statistikken kun ansættelsesforhold, der varer mere end 1 måned, og hvor den gennemsnitlige ugentlige arbejdstid overstiger 8 timer. Endvidere skal lønmodtageren for at indgå være ansat på 'normale vilkår'. Som eksempel på grupper, der ikke opfylder kravet om 'normale vilkår', kan nævnes lønmodtagere, der aflønnes normalt af arbejdsgiveren, men hvor arbejdsgiveren modtager et løntilskud fra det offentlige, lønmodtagere, der ikke er beskattet efter de almindelige

1. Generelt er resultaterne for de enkelte år meget ens, hvorfor vi vælger at fokusere på det nyeste år. Bemærk endvidere, at vi ikke har mulighed for at gå længere tilbage end 2003, fordi centrale oplysninger i Lønstatistikken ikke er tilgængelige før da. Dette gælder specifikt opdelingen af lønmodtagere i fastlønnede og timelønnede.

2. Beskrivelsen i det følgende er baseret på Danmarks Statistik (2008b).

3. De udgør i alt 2,5 pct. af alle lønmodtagere i den private sektor i 2006.

betingelser i Danmark, og udlændinge, der arbejder i Danmark, men beskattes efter hjemlandets regler.

Lønstatistikken omfatter ifølge Danmarks Statistiks egne opgørelser for den private sektor ca. 90 pct. af beskæftigelsen i den ovenfor beskrevne målgruppe i perioden 2003-2006 (Danmarks Statistik, 2004-2007). For det offentlige områdes vedkommende stammer oplysningerne fra henholdsvis statslige og kommunale edb-lønssystemer, hvorfor alle offentligt ansatte i målgruppen i princippet burde indgå. Statistikken inkluderer typisk også ansatte i selvejende institutioner, der har driftsoverenskomst med kommunerne. Omvendt indgår fejlbehæftet materiale – herunder indberetninger fra arbejdspladser, der ikke har gennemført fraværsregistrering – ikke. Dertil kommer, at ikke alle statslige institutioner anvender det nævnte lønsystem (Danmarks Statistik, 2007a og 2007b).

En potentiel vigtig parameter i forhold til arbejdstid er fravær, fx i forbindelse med ferie, sygdom eller barsel. I Lønstatistikken opereres således med begrebet 'præsterede timer', som er defineret som betalte timer fratrukket registreret fravær. Desværre er fraværsoplysningerne i Lønstatistikken generelt af svingende kvalitet, især for den offentlige sektor (Danmarks Statistik, 2008c). Der synes især at være problemer med indberetningen af fravær fra den kommunale sektor til Lønstatistikken i en årrække op til 2006, hvorfor Danmarks Statistik for året 2006 for denne sektor besluttede at imputere oplysninger fra fraværsstatistikken som erstatning for fraværsoplysninger fra Lønstatistikken (Danmarks Statistik, 2007a). Fravær er dog ikke opgjort på helt samme måde i fraværsstatistikken som i Lønstatistikken. Det betyder, at kvaliteten af data om lønmodtagernes præsterede timer (betalte timer eksklusive fravær) er dårlige, særligt til sammenligninger på tværs af sektorer. Vi analyserer derfor ikke omfanget og fordelingen af præsterede timer i denne rapport.

En anden fejlkilde i relation til Lønstatistikken for den kommunale sektor er, at der i årene 2004 og 2005 har været problemer med indberetningen fra Københavns kommune. Blandt andet indgår indberetninger fra denne kommune kun for månederne januar til maj i 2004 (Danmarks Statistik, 2005, 2006). Da ansættelser i Københavns kommune udgør en betydelig del af det samlede antal ansættelser i den kommunale sektor, har disse problemer selvfølgelig afsmittende effekt på Lønstatistikken for hele den kommunale sektor for 2004 og 2005. Blandt

andet derfor har vi valgt at fokusere analyserne på året 2006. Vi vurderer dog generelt, at denne fejlkilde har mindre betydning for fordelingen af arbejdstimer over årene.

ANALYSEPOPULATIONEN

Analyserne i rapporten foretages ud fra forskellige analysedatasæt:

- et individdatasæt
- et familiedatasæt
- et datasæt til analyse af individer over tid
- et datasæt til analyse af individer i familier over tid.

Udgangspunktet for alle datasættene er individdatasættet, som derfor beskrives mest detaljeret.

Individdatasættet er dannet med udgangspunkt i samtlige ansættelsesforhold, der indgår i Lønstatistikens Serviceregister, hvorefter person- og familieoplysninger fra andre registre er koblet på. Nogle af disse oplysninger er opgjort primo året, mens andre er opgjort ultimo året. Generelt må vi frasortere personer, som ikke er bosat i Danmark både i starten og i slutningen af året, fordi vi ikke kan koble disse personer til alle relevante baggrundsfaktorer. Endvidere frasorterer vi en del observationer fra Lønstatistikken pga. dårlig kvalitet (vi frasorterer dubletter og sætter en øvre grænse på timer pr. uge på 60 timer).

Vi laver analyserne for, hvad man kan kalde kernearbejdsstyrken. Vi begrænser derfor datasættet til personer i alderen 20-59 år og udelukker personer, der har studier som hovedbeskæftigelse, dvs. personer med studiejob. Vi foretager disse afgrænsninger for i videst muligt omfang at frasortere elever, studerende og efterlønsmodtagere, der kan forventes at have en væsentlig anderledes arbejdsmarkedsprofil end resten af befolkningen. Endelig ser vi kun på personer, som har mindst 10 måneders ansættelse i løbet af året. De gør vi, fordi vi ikke ønsker, at lange ledighedsperioder skal influere på analysens resultater. For hver person ser vi på ét *analysejob*. Hvis en person kun har ét job i det givne år, analyserer vi det. Har en person derimod flere ansættelser i løbet af året, ser vi på årets sidste job.

En særlig problematik knytter sig til forekomsten af *bijob*, defineret som det tidsmæssigt mindste af to job, der ligger i samme

kalenderperiode (dvs. jobbet med den laveste gennemsnitlige ugentlige arbejdstid). Generelt finder vi kun en meget lav forekomst af bijob, hvilket primært skyldes, at et job skal have et omfang på mindst 8 timer om ugen for at være omfattet af Lønstatistikken.⁴ I alt 2 pct. har et bijob. Der er lidt flere timelønnede end fastlønnede, som har et bijob, men derudover varierer andelen ikke meget på forskellige baggrundsfaktorer, såsom sektor, uddannelsesretning, familieforhold, hvorvidt man har betalt overarbejde mv. Vi har derfor valgt ikke at analysere på *bijob* i denne rapport.

Individdatasættet inkluderer i alt 1.226.456 individer i 2006, fordelt på 585.614 mænd og 640.842 kvinder.

FAMILIEANALYSER

Ud over at se på enkeltindviders arbejdstid, analyserer vi som nævnt også familiers arbejdstid. I praksis ser vi i denne sammenhæng på familier, hvor både manden og kvinden indgår i individdatasættet, hvilket betyder, at vi har arbejdstids- og baggrundsoplysninger for begge partnere. Parrene er koblet via oplysning om c-familiestatus i Danmarks Statistik og kan således både være gifte eller samlevende. Fordi vi primært er interesserede i kønsforskelle, ser vi kun på familier, der består af en mand og en kvinde.

Det skal bemærkes, at der selvfølgelig sagtens kan være familier, der ikke indgår i analysen, selvom begge er beskæftigede, pga. vores krav om, at begge skal findes i individdatasættet. For eksempel kan den ene partner være selvstændig eller beskæftiget i en virksomhed, der ikke er omfattet af Lønstatistikken. Men da vi ingen viden har om dette, er vi nødsaget til kun at analysere familier, hvor begge parter er omfattet af Lønstatistikken. Dette kan selvfølgelig potentielt give en skævhed i forhold til alle familier. Men analyser af fordelingen af baggrundsfaktorer for forskellige familiekonstellationer indikerer dog, at dette ikke er et problem.

Familiedatasættet er naturligvis en del mindre end individdatasættet. Af de i alt 1.226.456 individer, som indgår i analysen for 2006 i kapitel 2, er de 928.497 i et parforhold, og af disse kan vi matche i alt 247.665 par (495.330 individer).

4. Også Bonke & Meilbank (1999) og Smith et al. (1998) finder, at omfanget af bijob er meget lavt.

ANALYSER OVER TID

Endelig analyserer vi også ændringer i arbejdstid over tid, nærmere bestemt mellem år 2005 og år 2006. Til dette formål danner vi både et individdatasæt og et familiedatasæt. Hvert af disse datasæt indeholder oplysninger om personer i begge år, hvilket betyder en reduktion i antallet af inkluderede personer.

Individdatasættet til analyser over tid (mellem 2005 og 2006) indeholder i alt 960.178 individer, og familiedatasættet indeholder i alt 165.453 familier.

ANDRE VARIABLE I ANALYSEN

Ud over oplysninger om arbejdstid inddrager vi en række andre baggrundsfaktorer i analyserne. Det drejer sig for det første om aflønningsform, hvor alle lønmodtagere i Lønstatistikken er opdelt efter, om de er fastlønnede eller timelønnede (for en nærmere diskussion af forskellen mellem de to aflønningsformer se diskussionen i næste afsnit). Oplysninger om aflønningsform, sektor (henholdsvis privat, statslig og kommunal sektor) og brancher findes i Lønstatistikken. Brancheopdelingen følger Danmarks Statistiks branchenomenklatur. Vi har til nærværende analyse valgt at fokusere på hovedopdelingen i ni brancher. Denne hovedgruppeinddeling er dog problematisk for den offentlige sektor, hvor omkring 90 pct. er ansat i hovedbranchen 'offentlige og personlige tjenester'. Vi opdeler derfor denne hovedgruppe i fem undergrupper, således at vi i alt anvender en opdeling i 13 brancher.

Fra Lønstatistikken får vi også oplysninger om lønmodtagernes arbejdsfunktion. Arbejdsfunktionerne bygger på Danmarks Statistiks DISCO-koder og er delvist hierarkisk opbyggede, hvilket vil sige, at der er delvist overlap i forhold til uddannelseslængde. Ideen er, at man skal kunne sammenligne personer, der laver det samme, uanset deres formelle titel eller uddannelse. Princippet er, at arbejdets placering inden for hovedgrupperne skal afspejle de kvalifikationskrav, som varetagelsen af funktionen normalt forudsætter, således at arbejde fx inden for gruppe fem forudsætter mere faglig viden end arbejde inden for gruppe ni. I praksis kan der dog være tilfælde, hvor arbejde inden for gruppe fem (fx arbejde ved udgangskasse) kræver færre faglige kvalifikationer end arbejde inden for gruppe ni (fx pedalarbejde). Endvidere har man valgt at give alle ansatte i militæret en egen DISCO-kode. Opdelingen må derfor

siges at være delvis hierarkisk og delvis faglig. En oversigt over de ti hovedkategorier af arbejdsfunktion findes i bilaget.

Som mål for lønmodtagernes uddannelse bruger vi oplysninger om lønmodtagerens højeste fuldførte uddannelsesniveau fra Uddannelsesstatistikken. Vi opdeler både uddannelse efter niveau og efter retning. Uddannelsesniveaet er opdelt i seks kategorier: ingen kompetencegivende uddannelse (grundskole, alment gymnasium eller handels-/teknisk gymnasium), erhvervsfaglig uddannelse, kort videregående uddannelse, mellemlang videregående uddannelse samt lang videregående uddannelse. Uddannelsesretningen angiver, hvilket område uddannelsen er rettet imod, fx sundhedsområdet eller byggesektoren. Den præcise inddeling og definition af uddannelsesretningerne findes i bilaget.

Ud over de allerede nævnte faktorer inddrager vi også oplysninger om familieforhold, alder og etnicitet. Disse oplysninger kommer alle fra *familiefilen* med baggrundsoplysninger om familien og *individfilen* i registret for Familie og Husstand. Oplysningerne om familieforhold omfatter, hvorvidt lønmodtageren er enlig eller gift/samlevende samt antallet af børn i familien. Desuden inddrager vi indikatorvariable for det yngste barns alder, som vi opdeler i fem aldersgrupper: under 1 år, 1 år, 2-5 år, 6-10 år og 11-17 år. Etnicitet bygger på Danmarks Statistiks inddeling af befolkningen i henholdsvis indvandrere, efterkommere og danskere.

DEFINITION AF ARBEJDSSTID

Et vigtigt aspekt af analyserne i denne undersøgelse er det anvendte arbejdstidsbegreb. Vi definerer i denne undersøgelse arbejdstiden som gennemsnitlige ugentlige aftalte timer – kaldet lønmodtagerens 'normale timer'. De normale timer er de timer, som lønmodtageren får løn for – eksklusivt overarbejde, men inklusivt betalt fravær. For hvert ansættelsesforhold er antallet af aftalte timer i hele kalenderåret registreret sammen med ansættelsesperiodens længde. Ud fra disse to oplysninger beregner vi den gennemsnitlige normale ugentlige arbejdstid.

Det er vigtigt at bemærke, at den registrerede arbejdstid ikke i alle tilfælde stemmer overens med den faktiske arbejdstid. Den enkelte lønmodtagers arbejdstid kan afvige fra det aftalte af flere forskellige

årsager. For eksempel kan lønmodtageren arbejde længere tid end det aftalte, uden at det bliver registreret. For nogle lønmodtagere gælder det endvidere, at de er ansat uden øvre arbejdstid. I de tilfælde vil den registrerede normale arbejdstid typisk undervurdere den faktiske arbejdstid. Men også for andre personer kan man forestille sig, at indberetningerne ikke helt svarer til det faktiske ansættelsesforhold.

Endvidere er det vigtigt at bemærke, at eventuelt overarbejde kun er inkluderet i det omfang, det er registreret som betalt overarbejde. Men der kan naturligvis være overarbejde, der aflønnes på andre måder end ved direkte overarbejdsbetaling – dette gælder fx fuldmægtiges rådighedstillæg. Det betalte overarbejde, som er inkluderet i nærværende undersøgelse, ligger derfor sandsynligvis i underkanten af det reelle omfang af overarbejde blandt lønmodtagerne. Omvendt er det vigtigt at understrege, at eventuelt overarbejde, der spares op på en tidskonto for senere at blive afspadseret, ikke indgår og ikke skal indgå, idet det ikke er decideret overarbejde. Både Bonke & Meilbank (1999) og Smith et al. (1998) viser, at langt de fleste afspadserer overarbejde. Ligeledes viser Bonke & Meilbank (1999) og Smith et al. (1998), at faglærte i størst omfang får kompensation for overarbejde, mens overordnede og ledende funktionærer i størst omfang arbejder over uden hverken afspadsering eller kompensation. Undervurderingen af omfanget af overarbejde er således sandsynligvis skævt fordelt.

Vores datamateriale indeholder desværre ikke informationer om yderligere ansættelsesvilkår, såsom hvornår på døgnet/ugen arbejdstiden er placeret, eventuelt hjemmearbejde, eller hvorvidt frokosten er betalt eller ej.⁵ Endvidere indeholder vores datamateriale ikke valid information om præsteret arbejdstid, forstået som den normale ugentlige arbejdstid fratrukket betalt fravær (fx i forbindelse med ferie, sygdom eller barsel).

Samlet betyder disse forhold, at det er vigtigt at holde sig for øje, at arbejdstidsbegrebet i denne rapport afviger fra arbejdstidsbegrebet i andre undersøgelser, som fx Arbejdskraftundersøgelsen (AKU).⁶ Umiddelbart er den største ulempe ved det anvendte arbejdstidsbegreb, at det ikke inkluderer faktisk overarbejde samt faktisk arbejdstid for

5. Ifølge DA (2008) får 40 pct. i den private sektor betalt frokost mod 80 pct. i den offentlige sektor.

6. For at vurdere forskellen mellem vores arbejdstidsbegreb og AKU, inkluderer vi i rapportens kapitel 2 et afsnit, hvor vi sammenligner netop disse to.

lønmodtagere uden øvre arbejdstid, hvilket skyldes, at det oprindelige formål med datamaterialet ikke er at analysere arbejdstid. Endvidere er bijob kun inkluderet, hvis de har et omfang der gør, at de er inkluderet i lønstatistikken (fx mindst 8 timer om ugen i mindst 4 uger). Omvendt er det en styrke ved data, at oplysningerne bygger på arbejdsgivernes indberetninger frem for lønmodtagernes selvrapporterede arbejdstider: Specielt personer med høj arbejdstid har en tendens til at skyde 'for højt', når de skal angive egen arbejdstid, fx fordi de glemmer at overarbejde tit afspadseres (Bonke & Meilbank, 1999). En anden stor styrke ved det anvendte datamateriale er muligheden for at matche personer – både inden for familier og over tid. Dette er en unik mulighed ved dette datasæt, som man fx ikke har i AKU. Endelig skal det fremhæves, at datamaterialets størrelse giver mulighed for at se på arbejdstiden selv for undergrupper, som kun udgør en beskedent andel af den samlede arbejdsstyrke.

FASTLØNNEDE OG TIMELØNNEDE

En væsentlig parameter i forhold til definitionen af arbejdstid i Lønstatistikken er sondringen mellem fastlønnede og timelønnede. Som hovedregel er fastlønnedes, men ikke timelønnedes feriefravær registreret som en del af arbejdstiden. Dette medfører en niveauforskel i timetallet for fastlønnede og timelønnede svarende til de feriedage, man holder på et år (som eksempel kan nævnes, at for en fuldtidsansat – 37 timer om ugen – svarer 6 ugers ferie til godt 4 ferietimer hver uge). Da vi ikke har information om, hvor meget ferie den enkelte timelønnede har holdt, kan vi ikke korrigere for denne niveauforskel. I stedet har vi valgt at analysere fastlønnede og timelønnede separat.

ANDRE UNDERSØGELSER

Som afslutning på dette kapitel skal vi kort nævne andre undersøgelser af danskernes arbejdstid. Der findes kun et begrænset antal nyere undersøgelser om danske lønmodtageres arbejdstid.

Smith et al. (1998) rapporterer resultater fra en spørgeskemaundersøgelse af omkring 3.000 personer. Data er indsamlet i 1996, og populationen er afgrænset til 18-66-årige. I den undersøgte population indgår arbejdsløse, personer i orlovsordninger, studerende og

hjemmegående husmødre. Undersøgelsens hovedresultater er: Børnefamilier arbejder ikke mindre end andre. I familier arbejder mænd med børn mere end mænd uden børn, og de arbejder mere, jo flere børn de har. Kvinder med et til to børn arbejder ligeledes mere end kvinder uden børn, mens kvinder med tre eller flere børn arbejder mindre end kvinder med et til to børn. Desuden viser undersøgelsen, at der ikke foregår en arbejdsdeling i familier, fx således at kvinden arbejder mindre, hvis manden arbejder mere.

Bonke & Meilbank (1999) rapporterer ligeledes resultater fra en spørgeskemaundersøgelse. Populationen på godt 2.000 personer er afgrænset til 21-60-årige lønmodtagere med helårsbeskæftigelse på mindst 20 timer om ugen. Data er indsamlet i 1998. Undersøgelsens hovedresultater er: Mænd arbejder mere end kvinder. Kvinder arbejder lige meget i den private og den offentlige sektor, mens mænd arbejder mere i den private sektor. Mænd øger arbejdstiden, når de får børn, og mænds arbejdstid stiger med antallet af børn. Kvinder med 0-2-årige børn arbejder ligeledes mere end kvinder uden børn, men kvinder med 3-6-årige børn arbejder mindre. I familier er kvindens andel af den samlede arbejdstid 47 pct. I en sjettedel af familierne arbejder kvinden mere end manden, i halvdelen arbejder manden mere end kvinden.

Deding et al. (2006) analyserer arbejdstiden for par med børn i alderen 0-10 år. Hos ca. 3.000 par er både manden og kvinden spurgt om bl.a. arbejdstidens længde. Undersøgelsens resultater viser, at mænd arbejder godt 7 timer mere end kvinder om ugen – hvor kvinderne i gennemsnit arbejder 35 timer om ugen, arbejder mændene i gennemsnit 42,5 timer om ugen. Til gengæld bruger kvinderne mere tid end mændene på husarbejde, og det er stadig sådan i de fleste børnefamilier, at kvinden står med hovedansvaret for familien.

DA (2008) anvender i deres seneste arbejdsmarkedsrapport data fra flere forskellige kilder (Arbejdstidsregnskabet, AKU og Lønstatistikken) til at belyse danskeres arbejdstid. Hovedresultaterne er: Arbejdstiden er højest i den private sektor. Kvinder i den offentlige sektor ændrer ikke adfærd, når de har børn, mens kvinder i den private sektor arbejder mindre, når de har børn. Privatansatte mænd med børn arbejder det samme som mænd uden børn. I det offentlige arbejder mænd med børn dog lidt mindre end mænd uden børn. Der er en svag tendens til, at par med børn arbejder mindre end par uden børn, og

arbejdstiden falder med antallet af børn. I 40 pct. af familierne arbejder begge lige meget, og i 45 pct. arbejder manden mere end kvinden.

Endelig skal nævnes en tredje metode til at opgøre arbejdstiden, nemlig tidsanvendelsesdata. Frem for at spørge lønmodtagerne, hvor meget de arbejder, får man her folk til at udfylde dagbøger over, hvordan de har brugt tiden på en given dag. Den seneste tidsanvendelsesundersøgelse for Danmark er fra 2001 og er bl.a. analyseret i Bonke (2002) og Lausten & Sjørup (2003). Et resultat af disse analyser er, at mænd og kvinder arbejder lige mange timer, når man lægger det betalte arbejde og husarbejdet sammen, men at fordelingen er forskellig: På en gennemsnitshverdag arbejder mænd ca. 6½ time, mens kvinder arbejder ca. 5¼ time. Omvendt bruger kvinder ca. 3½ time på husligt arbejde på en gennemsnitshverdag, mens mænd bruger ca. 2¼. Det kan dog i den forbindelse bemærkes, at mænd og kvinders arbejdsmonster er langt mere ens nu end for bare få årtier siden, se også Smith et al. (2003).

BETALT OVERARBEJDE FOR INDIVIDER

I dette kapitel præsenterer vi analysen af det betalte overarbejde for fastlønnede og timelønnede kvinder og mænd. For sammenhængens skyld viser vi indledningsvist det overordnede timetal, hvorefter vi viser resultaterne af den beskrivende analyse af det betalte overarbejde. Det skal bemærkes, at der i arbejdsrapiret Deding og Filges (2009) er en analyse af betalt overarbejde for fire særgrupper, der i overvejende grad er kvindedominerede: sundhedsuddannede med erhvervsfaglig eller kort videregående uddannelse, sundhedsuddannede med mellemlang videregående uddannelse, pædagoger samt kontorbeskæftigede uden kompetencegivende uddannelse eller med erhvervsfaglig uddannelse.

GENNEMSNITLIG UGENTLIG ARBEJDSTID

Fordelingen af henholdsvis fastlønnede og timelønnede i datamaterialet findes i tabel 2.1. Hovedparten af de danske lønmodtagere er fastlønnede, og kvinder er oftere fastlønnede end mænd: 3 ud af 4 mænd er fastlønnede, mens 9 ud af 10 kvinder er fastlønnede. Den fjerdedel af mændene, som er timelønnede, arbejder så godt som alle sammen i den private sektor. Ligeledes arbejder en stor andel (88 pct.) af de timelønnede kvinder i den private sektor. Dette afspejler, at timelønning som betalingsform kun i meget begrænset omfang anvendes i den

offentlige sektor. For de fastlønnede er der større spredning mellem sektorer: Omkring en tredjedel af de fastlønnede kvinder arbejder i den private sektor, mens mere end halvdelen af de fastlønnede mænd, 64 pct., arbejder i den private sektor. Blandt de offentligt ansatte kvinder arbejder hovedparten i den kommunale sektor,⁷ mens de offentligt ansatte mænd fordeler sig mere ligeligt mellem stat og kommune.

TABEL 2.1

Fastlønnede og timelønnede fordelt efter sektor, 2006. Procent og antal.

	Mænd	Kvinder	Alle
Fastlønnede	74	92	83
Timelønnede	26	8	17
I alt	100	100	100
Antal observationer	585.614	640.842	1.226.456
<i>Fastlønnede</i>			
Sektor:			
Privat sektor	64	33	46
Statslig sektor	15	8	11
Kommunal sektor	22	59	43
I alt	100	100	100
Antal observationer	433.386	587.771	1.021.157
<i>Timelønnede</i>			
Sektor:			
Privat sektor	99	88	96
Statslig sektor	0	3	1
Kommunal sektor	1	9	3
I alt	100	100	100
Antal observationer	152.228	53.071	205.299

FASTLØNNEDE

Udviklingen i fastlønnede mænds og kvinders arbejdstid i perioden 2003-2006 ses i tabel 2.2 og 2.3. Udviklingen er dels opgjort for den samlede arbejdstid, dels fordelt på aldersgrupper. I 2006 arbejdede fastlønnede mænd i gennemsnit 36,48 timer om ugen, mens kvinderne i gennemsnit arbejdede 34,13 timer om ugen. Fastlønnede mænds betalte overarbejde er i gennemsnit 0,44 timer om ugen, mens kvindernes betalte overarbejde i gennemsnit er 0,19 timer om ugen, hvilket betyder, at det

7. Bemærk at data er fra tiden før kommunesammenlægningen. Dvs. betegnelsen den kommunale sektor dækker over ansatte i både kommuner og amter.

samlede antal timer, en mand får betaling for om ugen, i gennemsnit er 36,92 mod kvinders 34,32. Vi finder altså, at mænd arbejder mere i gennemsnit end kvinder – omkring 2,5 timer, uafhængigt af om betalt overarbejde regnes med eller ej. Vi finder ligeledes, at det betalte overarbejde kun udgør en ganske lille del af den samlede normale arbejdstid for de fastlønnede, omkring 0,5 pct. for kvinder og 1 pct. for mænd.

TABEL 2.2

Fastlønnede mænds normale arbejdstid og betalt overarbejdstid fordelt efter alder, 2003-2006. Timer pr. uge.

		2003	2004	2005	2006
20-29 år	Normal ugentlig arbejdstid	36,25	35,73	36,02	35,90
	Std. afv.	3,44	3,92	3,79	4,14
	Ugentlig betalt overarbejdstid	0,44	0,41	0,44	0,44
	Std. afv.	1,59	1,46	1,64	1,59
	Antal observationer	45.869	39.981	45.580	44.611
30-39 år	Normal ugentlig arbejdstid	36,66	36,40	36,53	36,46
	Std. afv.	2,60	2,95	2,75	3,02
	Ugentlig betalt overarbejdstid	0,43	0,42	0,40	0,43
	Std. afv.	1,60	1,72	1,58	1,65
	Antal observationer	119.271	112.026	127.208	125.490
40-49 år	Normal ugentlig arbejdstid	36,74	36,43	36,62	36,59
	Std. afv.	2,54	2,91	2,64	2,85
	Ugentlig betalt overarbejdstid	0,45	0,43	0,43	0,49
	Std. afv.	1,74	1,60	1,59	1,99
	Antal observationer	119.619	116.672	134.760	136.594
50-59 år	Normal ugentlig arbejdstid	36,77	36,45	36,63	36,59
	Std. afv.	2,64	2,96	2,74	2,91
	Ugentlig betalt overarbejdstid	0,36	0,34	0,33	0,39
	Std. afv.	1,53	1,35	1,33	1,48
	Antal observationer	113.305	112.143	126.077	126.691
Total	Normal ugentlig arbejdstid	36,67	36,35	36,53	36,48
	Std. afv.	2,71	3,06	2,84	3,08
	Ugentlig betalt overarbejdstid	0,42	0,40	0,39	0,44
	Std. afv.	1,63	1,55	1,52	1,72
	Antal observationer	398.064	380.822	433.625	433.386

Anm.: Std. afv. – standardafvigelse.

I perioden 2003-2006 ligger den normale arbejdstid for de fastlønnede meget konstant. I gennemsnit er mændenes arbejdstid faldet med ca. 10 minutter, mens kvindernes er steget med et par minutter. Ligeledes ligger gennemsnittet for det betalte overarbejde stabilt for både kvinder og mænd. Set ud fra den tid, som de fastlønnede lønmodtagere får betaling

for, er der således ikke sket nogen ændring i den gennemsnitlige arbejdstid i perioden 2003-2006.

TABEL 2.3

Fastlønnede kvinders normale arbejdstid og betalt overarbejdstid fordelt efter alder, 2003-2006. Timer pr. uge.

		2003	2004	2005	2006
20-29 år	Normal ugentlig arbejdstid	34,00	34,06	34,19	34,20
	Std. afv.	4,60	4,64	4,54	4,43
	Ugentlig betalt overarbejdstid	0,22	0,20	0,21	0,22
	Std. afv.	0,86	0,75	0,80	0,83
	Antal observationer	56.602	52.254	57.996	60.009
30-39 år	Normal ugentlig arbejdstid	34,24	34,02	34,17	34,19
	Std. afv.	4,45	4,62	4,52	4,45
	Ugentlig betalt overarbejdstid	0,17	0,17	0,17	0,17
	Std. afv.	0,75	0,72	0,77	0,73
	Antal observationer	153.837	149.848	164.823	167.837
40-49 år	Normal ugentlig arbejdstid	34,28	34,04	34,24	34,26
	Std. afv.	4,66	4,68	4,57	4,53
	Ugentlig betalt overarbejdstid	0,20	0,19	0,19	0,21
	Std. afv.	0,88	0,81	0,83	0,86
	Antal observationer	169.875	170.885	185.843	191.205
50-59 år	Normal ugentlig arbejdstid	33,77	33,54	33,81	33,91
	Std. afv.	5,28	5,24	5,06	4,95
	Ugentlig betalt overarbejdstid	0,17	0,17	0,17	0,18
	Std. afv.	0,74	0,72	0,72	0,81
	Antal observationer	148.816	150.747	162.945	168.720
Total	Normal ugentlig arbejdstid	34,09	33,89	34,09	34,13
	Std. afv.	4,78	4,83	4,70	4,62
	Ugentlig betalt overarbejdstid	0,19	0,18	0,18	0,19
	Std. afv.	0,80	0,75	0,78	0,81
	Antal observationer	529.130	523.734	571.607	587.771

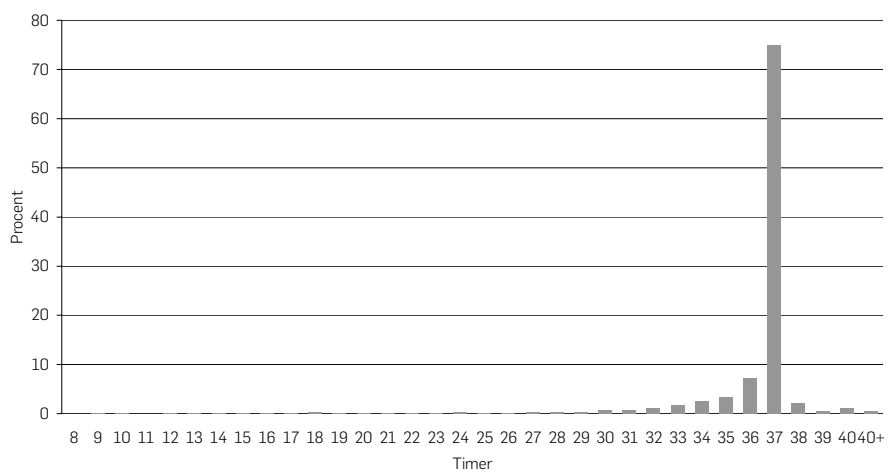
Anm.: Std. afv. – standardafvigelse.

Selvom der samlet set ikke er sket ændringer i arbejdstiden, kan dette selvfølgelig dække over ændringer inden for enkelte aldersgrupper. Alder som variabel kan forventes at have betydning for arbejdstiden. Man kan forestille sig, at man arbejder mere, når man er ung, ikke har fået børn og skal gøre karriere, mens man arbejder mindre i andre faser af livet. Det er derfor overraskende, at alder tilsyneladende ikke har den store betydning for den gennemsnitlige arbejdstid. For kvinderne er variationen ganske ubetydelig, mens der er lidt mere variation for mændene. Yngre mænd i alderen 20-29 arbejder i gennemsnit godt en halv time mindre end mænd

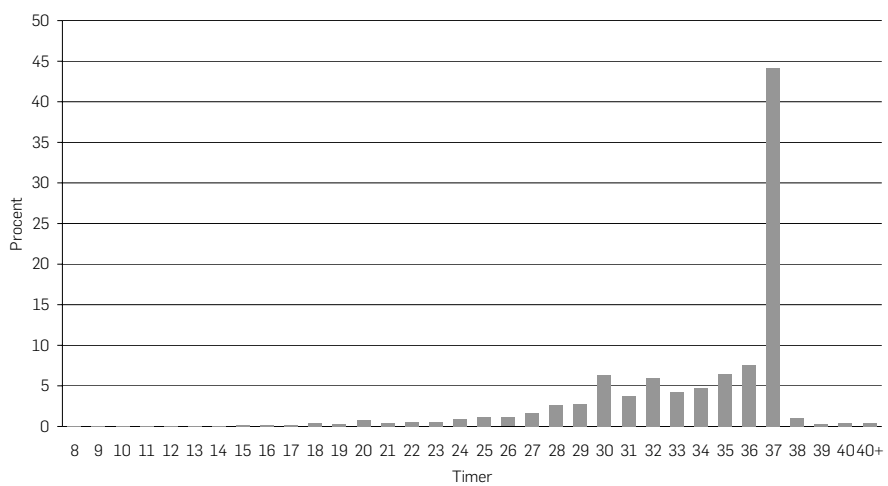
generelt. Den marginale betydning af alder i forhold til de fastlønnes gennemsnitlige arbejdstid har ikke ændret sig i løbet af perioden 2003-2006.

Det er klart, at ikke alle lønmodtagere arbejder det gennemsnitlige ugentlige timetal, hvorfor det også kan være interessant at se på fordelingen af arbejdstid. I figur 2.1 er fordelingen for fastlønnede mænds ugentlige arbejdstid vist. Der er en tydelig koncentration omkring de 37 timer – omkring 3 ud af 4 fastlønnede mænd har en ugentlig arbejdstid på 37 timer, mens kun omkring 20 pct. af de fastlønnede mænd har en ugentlig arbejdstid på under 37 timer. Der er noget mere variation for fastlønnede kvinder, se figur 2.2. Der er som for mændene en top ved de 37 timer, men for kvinderne er det kun lidt under 45 pct., som har en arbejdsuge på 37 timer, mens mere end halvdelen af de fastlønnede kvinder har en ugentlig arbejdstid under 37 timer. Den større spredning i arbejdstid for kvinder end for mænd indikeres også klart af de større standardafvigelser for kvinder end mænd i tabel 2.2 og 2.3.

FIGUR 2.1
 Fordeling af arbejdstimer for fastlønnede mænd, 2006.

FIGUR 2.2
 Fordeling af arbejdstimer for fastlønnede kvinder, 2006.

TIMELØNNEDE

I tabel 2.4 og 2.5 ses den tilsvarende udvikling i de timelønnede mænds og kvinders arbejdstid i perioden 2003-2006. Der er stor forskel på de fastlønnedes og de timelønnedes gennemsnitlige arbejdstid. Timelønnede mænd arbejdede således i gennemsnit 31,84 timer om ugen i 2006, hvilket er knap 5 timer mindre end fastlønnede mænd; mens timelønnede kvinder i gennemsnit arbejdede 28,49 timer om ugen, hvilket er næsten 4 timer mindre end fastlønnede kvinder. Til gengæld har det betalte overarbejde et noget større omfang for de timelønnede sammenlignet med de fastlønnede – specielt for mændenes vedkommende. I gennemsnit får timelønnede mænd betaling for 1,60 overarbejdstimer om ugen, hvilket betyder, at de samlet får betaling for 33,44 timer om ugen; mens de timelønnede kvinder i gennemsnit får betaling for 0,57 timers overarbejde, hvilket bringer deres samlede betalte arbejdstid op på 29,06 timer. Også for de timelønnede finder vi altså, at mændene arbejder mere end kvinderne – 3,35-4,38 timer, afhængig af om betalt overarbejde regnes med eller ej. Beregner man, hvor stor en andel det betalte overarbejde udgør i forhold til den normale ugentlige arbejdstid, er dette således noget højere for timelønnede end for fastlønnede: For fastlønnede udgør betalt overarbejde omkring 0,5 pct. for kvinder og 1 pct. for mænd, mens det betalte overarbejde for timelønnede udgør omkring 2 pct. for kvinder og 5 pct. for mænd.

Som beskrevet tidligere er den væsentligste forskel på opgørelsen af de fastlønnedes og de timelønnedes arbejdstid, at der ikke indgår ferietimer for de timelønnede. Dette betyder relativt meget for det ugentlige timetal; fordeler man 6 ugers ferie ud på årets 52 uger, svarer det til ca. 4,3 timer om ugen for en fuldtidsbeskæftiget. Ud fra dette regnestykke arbejder de timelønnede mænd i gennemsnit næsten lige så meget som de fastlønnede mænd, mens de timelønnede kvinder i gennemsnit arbejder lidt mindre end de fastlønnede kvinder. Det er dog ikke muligt at foretage en direkte omregning af ferietimerne, og derfor fastholder vi i analyserne opdelingen på henholdsvis fastlønnede og timelønnede.

TABEL 2.4

Timelønnede mænds normale arbejdstid og betalt overarbejdstid fordelt efter alder, 2003-2006. Timer pr. uge.

		2003	2004	2005	2006
20-29 år	Normal ugentlig arbejdstid	29,95	29,89	29,90	30,35
	Std. afv.	7,88	7,91	7,69	8,21
	Ugentlig betalt overarbejdstid	1,31	1,26	1,31	1,42
	Std. afv.	2,72	2,68	2,73	2,88
	Antal observationer	26.993	23.266	28.019	28.203
30-39 år	Normal ugentlig arbejdstid	31,17	31,57	31,48	31,94
	Std. afv.	6,63	6,44	6,18	6,84
	Ugentlig betalt overarbejdstid	1,55	1,58	1,62	1,75
	Std. afv.	3,01	3,09	3,03	3,20
	Antal observationer	42.306	36.873	43.638	43.184
40-49 år	Normal ugentlig arbejdstid	31,31	31,81	31,75	32,37
	Std. afv.	6,19	6,17	5,85	6,42
	Ugentlig betalt overarbejdstid	1,54	1,55	1,64	1,76
	Std. afv.	3,01	3,06	3,07	3,22
	Antal observationer	37.516	34.418	42.414	44.368
50-59 år	Normal ugentlig arbejdstid	31,16	31,59	31,65	32,23
	Std. afv.	6,02	6,00	5,69	6,27
	Ugentlig betalt overarbejdstid	1,23	1,17	1,29	1,39
	Std. afv.	2,65	2,58	2,71	2,81
	Antal observationer	32.812	29.612	35.362	36.473
Total	Normal ugentlig arbejdstid	30,97	31,33	31,3	31,84
	Std. afv.	6,66	6,61	6,33	6,91
	Ugentlig betalt overarbejdstid	1,43	1,42	1,49	1,60
	Std. afv.	2,88	2,9	2,92	3,07
	Antal observationer	139.627	124.169	149.433	152.228

Anm.: Std. afv. – standardafvigelse.

Ser man på udviklingen fra 2003-2006, er der modsat de fastlønnede sket en stigning i de timelønnedes arbejdstid – ca. 3 pct. (knap 1 time) for mænd og 4 pct. (godt 1 time) for kvinder. Ligeledes er det betalte overarbejde for de timelønnede steget i perioden – 12 pct. for mænd og 24 pct. for kvinder. Samlet er de timelønnede mænds normale arbejdstid tillagt betalt overarbejde således steget med 1,04 time fra 2003 til 2006, mens stigningen for kvinderne er på 1,29 time.

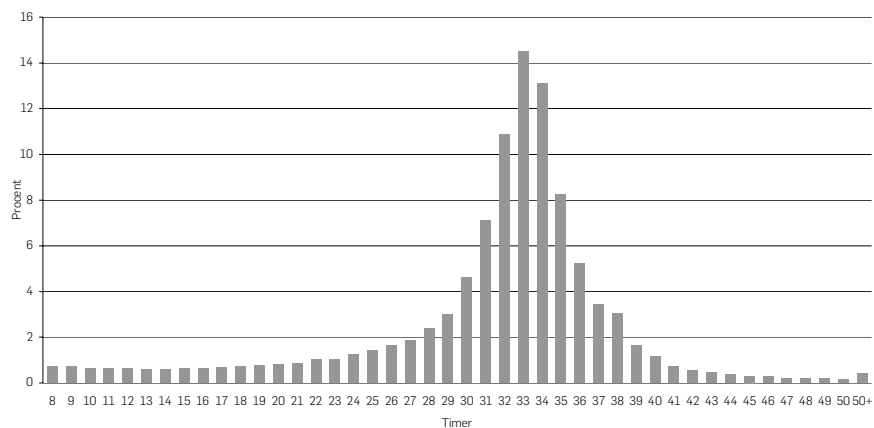
TABEL 2.5

Timelønnede kvinders normale arbejdstid og betalt overarbejdstid fordelt efter alder, 2003-2006. Timer pr. uge.

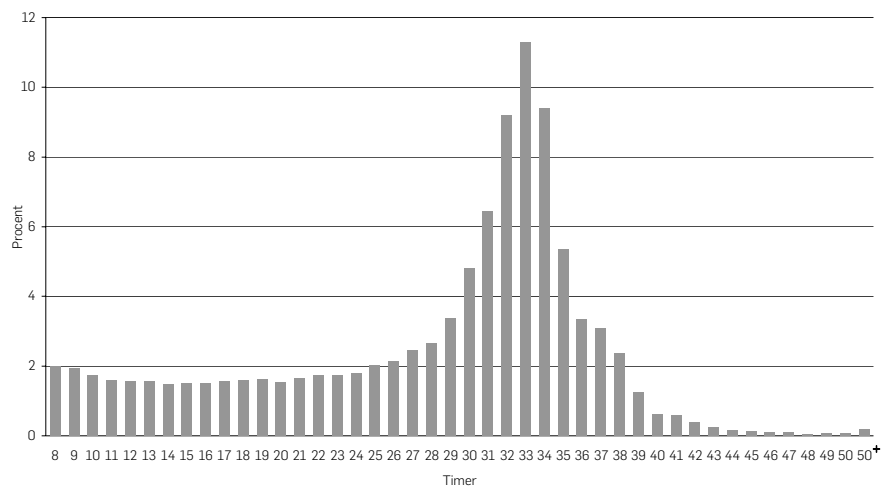
		2003	2004	2005	2006
20-29 år	Normal ugentlig arbejdstid	24,62	24,48	24,79	25,17
	Std. afv.	9,45	9,54	9,35	9,81
	Ugentlig betalt overarbejdstid	0,37	0,37	0,37	0,40
	Std. afv.	1,21	1,21	1,16	1,20
	Antal observationer	10.022	9.364	10.094	9.530
30-39 år	Normal ugentlig arbejdstid	28,15	28,44	28,56	29,23
	Std. afv.	7,85	7,95	7,77	8,18
	Ugentlig betalt overarbejdstid	0,52	0,50	0,54	0,63
	Std. afv.	1,40	1,26	1,34	1,54
	Antal observationer	14.657	13.436	14.618	14.058
40-49 år	Normal ugentlig arbejdstid	28,44	28,85	29,01	29,74
	Std. afv.	7,81	7,85	7,66	7,90
	Ugentlig betalt overarbejdstid	0,54	0,52	0,61	0,69
	Std. afv.	1,32	1,31	1,41	1,57
	Antal observationer	14.369	14.018	16.194	16.646
50-59 år	Normal ugentlig arbejdstid	27,2	27,58	27,76	28,53
	Std. afv.	8,38	8,38	8,26	8,54
	Ugentlig betalt overarbejdstid	0,38	0,36	0,42	0,49
	Std. afv.	1,15	1,03	1,20	1,31
	Antal observationer	12.504	11.830	13.018	12.837
Total	Normal ugentlig arbejdstid	27,31	27,59	27,8	28,49
	Std. afv.	8,42	8,50	8,31	8,65
	Ugentlig betalt overarbejdstid	0,46	0,45	0,50	0,57
	Std. afv.	1,29	1,22	1,30	1,45
	Antal observationer	51.552	48.648	53.924	53.071

Anm.: Std. afv. – standardafvigelse.

FIGUR 2.3
 Fordeling af arbejdstimer for timelønnede mænd, 2006.

FIGUR 2.4
 Fordeling af arbejdstimer for timelønnede kvinder, 2006.

Timelønnede mænd i alderen 20-29 år arbejder i gennemsnit 1,5 time mindre end timelønnede mænd generelt, mens der næsten ingen variation er for mænd i alderen 30-59 år. Yngre timelønnede kvinder i alderen 20-29 år arbejder ligeledes en del mindre end timelønnede kvinder generelt, mere end 3 timer mindre. Timelønnede kvinder i alderen 30-49 år arbejder derimod omkring 1 time mere end kvindernes samlede gennemsnit. Det betyder, at alder betyder mere for den normale arbejdstid for timelønnede – specielt for kvinder. Endvidere er der nogen forskel i udviklingen i arbejdstid for de forskellige aldersgrupper i perioden 2003-2006, idet stigningen for den yngste aldersgruppe, de 20-29-årige, er mindre end gennemsnittet. Stigningen i arbejdstid for de timelønnede drives altså primært af 30-59-årige.

I tabel 2.2-2.5 ses det, at standardafvigelse for timetallet er meget større for de timelønnede end for de fastlønnede, og specielt for kvinder. Denne forskel afspejles ligeledes klart i fordelingerne vist i figur 2.3 og 2.4. Spredningen er generelt større, der er forholdsvis flere ude i yderpunkterne af skalaen, både i den lave ende og i den høje ende. Bemærk, at hvor alle fastlønnede med en arbejdsuge på mere end 40 timer er summeret, er det alle timelønnede med en arbejdsuge på mere end 50 timer, som er summeret. Det betyder, at langt flere timelønnede end fastlønnede mænd bliver betalt for mere end 40 timers arbejde om ugen. Toppunktet for de timelønnede mænd ligger ved 32-34 timer om ugen, hvilket svarer til fuldtidsbeskæftigelse jf. den tidligere diskussion om ferietimer. Lidt mindre end 40 pct. af de timelønnede mænd har en ugentlig arbejdstid på mellem 32 og 34 timer, 35 pct. har en ugentlig arbejdstid på under 32 timer, mens resten arbejder mere end 34 timer om ugen. For kvinderne er det kun omkring 30 pct., som har en ugentlig arbejdstid på mellem 32 og 34 timer, og mere end halvdelen har en ugentlig arbejdstid på under 32 timer. Der er således færre timelønnede kvinder end mænd, der får betaling for mere end 34 timer om ugen.

BETALT OVERARBEJDE

Som nævnt tidligere udgør betalt overarbejde kun en ganske lille andel af den samlede betalte gennemsnitlige arbejdstid, se tabel 2.2-2.5. Der er dog relativ stor forskel på, hvor stor en andel, som arbejder over og får

betaling for det afhængig af ansættelsesforholdene, idet betalt overarbejde er langt mere udbredt blandt timelønnede end blandt fastlønnede. Blandt de timelønnede er det således 59 procent af mændene og 45 procent af kvinderne, der arbejder over mod betaling, mens det blandt de fastlønnede er 22 procent af både mændene og kvinderne, der arbejder over mod betaling.

Også timetallet blandt dem, der arbejder over mod betaling, er højere for de timelønnede end for de fastlønnede. Timelønnede mænd, som arbejder over mod betaling, får i gennemsnit betaling for 2,71 timer om ugen og kvinderne 1,28 timer om ugen (se tabel 2.15). Fastlønnede mænd, som arbejder over mod betaling, får i gennemsnit betaling for 1,97 timer om ugen, og det laveste niveau findes for fastlønnede kvinder, 0,87 timer om ugen (se tabel 2.6).

Beregner man, hvor stor en andel det betalte overarbejde udgør i forhold til den normale ugentlige arbejdstid, er dette således noget højere for timelønnede end for fastlønnede: For fastlønnede udgør betalt overarbejde omkring ½ procent for kvinder og 1 procent for mænd, mens det betalte overarbejde for timelønnede udgør omkring 2 procent for kvinder og 5 procent for mænd.

I dette afsnit ser vi på, hvordan dels andelen, som har betalt overarbejde, og dels det gennemsnitlige timetal blandt de, der arbejder over mod betaling, varierer i forhold til forskellige baggrundsfaktorer. Som tidligere foretages analysen særskilt for fastlønnede og for timelønnede. Det er dog vigtigt igen at understrege, at analysen kun er foretaget i forhold til det registrerede betalte overarbejde, hvilket betyder, at overarbejde, som ikke direkte udløser en betaling, ikke er omfattet af analysen.

FASTLØNNEDE

SEKTOR OG BRANCHE

Betalt overarbejde blandt fastlønnede, såvel mænd som kvinder, er noget mere udbredt i den kommunale sektor end i både den private og den statslige sektor, se tabel 2.6. Desuden er andelen af kvinder, som arbejder over mod betaling, relativt lav i den statslige sektor. Til gengæld er det gennemsnitlige timetal for de, som arbejder over mod betaling, lavest i den kommunale sektor for både kvinder og mænd. De kommunalt

ansatte fastlønnede arbejder altså oftere over end ansatte i de to andre sektorer, men i færre timer, når de gør det.

TABEL 2.6

Fastlønnedes ugentlige betalte overarbejdstid og andel, som arbejder over mod betaling, fordelt efter sektor, 2006

		Mænd	Kvinder
Privat sektor	Timer	2,20	1,25
	Std. afv.	3,21	1,92
	Andel	20	17
	Antal obs.	54.984	32.695
Statslig sektor	Timer	2,01	1,82
	Std. afv.	3,04	2,53
	Andel	22	13
	Antal obs.	14.210	5.820
Kommunal sektor	Timer	1,49	0,67
	Std. afv.	3,24	1,22
	Andel	29	26
	Antal obs.	26.777	90.451
Total	Timer	1,97	0,87
	Std. afv.	3,21	1,54
	Andel	22	22
	Antal obs.	95.971	128.966

Fordelt på branche er det for kvindernes vedkommende særligt i sundhedssektoren, at betalt overarbejde forekommer, mens kun en meget lille andel i offentlig administration, renovation samt bygge og anlæg arbejder over mod betaling, se tabel 2.7. Det antal timer, som kvinderne ansat i sundhedssektoren arbejder over, er dog lavere end det samlede gennemsnitlige timetal for betalt overarbejde for kvinderne. Omvendt ligger timetallet over gennemsnittet i transportsektoren samt i bygge- og anlægssektoren. For mændenes vedkommende finder vi den højeste andel, der arbejder over mod betaling, i transportsektoren, til gengæld er timetallet her under gennemsnittet. Det højeste timetal for mænd, der arbejder over mod betaling, findes derimod i bygge- og anlægssektoren, hvor det gennemsnitlige overarbejde for dem, der arbejder over, er på 3 timer om ugen.

TABEL 2.7

Fastlønnes ugentlige betalte overarbejdstid og andel, som arbejder over mod betaling, fordelt efter branche, 2006

		Mænd	Kvinder
Industri	Timer	2,42	1,28
	Std. afv.	3,50	1,96
	Andel	23	17
	Antal obs.	16.000	6.882
Bygge og anlæg	Timer	3,04	1,45
	Std. afv.	3,99	2,35
	Andel	17	7
	Antal obs.	2.142	263
Handel, hotel og restauration	Timer	1,84	1,04
	Std. afv.	2,73	1,58
	Andel	17	18
	Antal obs.	10.748	8.241
Transport, post og telekommunikation	Timer	1,9	1,02
	Std. afv.	1,63	2,66
	Andel	41	31
	Antal obs.	16.384	7.192
Finansiering og forretningsservice	Timer	2,35	1,43
	Std. afv.	3,23	2,08
	Andel	15	15
	Antal obs.	11.349	9.510
Offentlige og administration	Timer	1,17	1,01
	Std. afv.	2,41	1,80
	Andel	16	10
	Antal obs.	8.375	5.262
Undervisning	Timer	1,86	0,99
	Std. afv.	2,72	1,87
	Andel	26	21
	Antal obs.	12.242	16.602
Sundhedsvæsen mv.	Timer	1,56	0,88
	Std. afv.	2,38	1,34
	Andel	33	47
	Antal obs.	5.329	37.528
Sociale institutioner mv.	Timer	0,86	0,41
	Std. afv.	1,67	0,92
	Andel	15	19
	Antal obs.	3.605	33.964
Renovation, foreninger, forlystelser, mv.	Timer	2,19	1,24
	Std. afv.	5,34	1,90
	Andel	26	8
	Antal obs.	6.564	1.636
Uoplyst aktivitet	Timer	2,04	1,26
	Std. afv.	2,92	2,30
	Andel	21	23
	Antal obs.	528	1.514

Total	Timer	1,97	0,87
	Std. afv.	3,21	1,54
	Andel	22	22
	Antal obs.	95.971	128.966

UDDANNELSE

Ser vi på fordelingen af betalt overarbejde efter uddannelse, er der også nogen variation, se tabel 2.8. For både mænd og kvinder er andelen med en lang videregående uddannelse, som har betalt overarbejde, under gennemsnittet. Til gengæld arbejder de få, der er, over mod betaling flere timer end det samlede gennemsnit. For mændenes vedkommende er betalt overarbejde mest udbredt blandt beskæftigede uden kompetencegivende uddannelse, men også mænd med en erhvervsfaglig og kort videregående uddannelse arbejder forholdsvis ofte over mod betaling. For kvindernes vedkommende er betalt overarbejde en anelse mere udbredt blandt beskæftigede med en mellemlang videregående uddannelse end blandt de andre uddannelsesgrupper, hvilket afspejler, at mange af disse kvinder er ansat i den kommunale sektor.

Betragtes fordelingen på uddannelsesretning finder vi, at betalt overarbejde for kvindernes vedkommende er mest udbredt blandt beskæftigede med en uddannelse indenfor sundhedsområdet og politi og forsvar, mens det betalte overarbejde er mindre udbredt blandt kvinder med en uddannelse indenfor humaniora/kunst og natur/teknik området (se tabel 2.9). Til gengæld er timetallet på disse områder højere end gennemsnittet. For mændenes vedkommende er det ligeledes for uddannede indenfor sundhedsområdet og politi og forsvar, at betalt overarbejde er mest udbredt. På politi og forsvarsområdet er det gennemsnitlige timetal dog noget lavere end det samlede gennemsnit. Derudover arbejder mænd uddannet indenfor bygge/anlæg/industri også en del over. Som for kvinderne arbejder mænd uddannet indenfor natur/teknik området mindre over end gennemsnittet, men timetallet er til gengæld højere end gennemsnittet.

Samlet er betalt overarbejde altså mest udbredt for fastlønnede uddannet inden for sundhed, politi/forsvar samt bygge/anlæg eller industrien.

TABEL 2.8

Fastlønnedes ugentlige betalte overarbejdstid og andel, som arbejder over mod betaling, fordelt efter uddannelseslængde, 2006

		Mænd	Kvinder
Ikke kompetencegivende uddannelse	Timer	2,06	0,87
	Std. afv.	3,90	1,60
	Andel	27	21
	Antal obs.	23.602	22.225
Erhvervsfaglig uddannelse	Timer	1,98	0,79
	Std. afv.	2,92	1,47
	Andel	26	23
	Antal obs.	41.833	50.031
Kort videregående uddannelse	Timer	1,65	1,12
	Std. afv.	2,78	1,84
	Andel	25	16
	Antal obs.	9.387	5.423
Mellemlang videregående uddannelse	Timer	1,57	0,78
	Std. afv.	2,74	1,31
	Andel	17	26
	Antal obs.	13.164	44.738
Lang videregående uddannelse	Timer	2,85	2,02
	Std. afv.	3,38	2,57
	Andel	11	11
	Antal obs.	6.887	5.446
Total	Timer	1,97	0,87
	Std. afv.	3,21	1,54
	Andel	22	22
	Antal obs.	95.971	128.966

TABEL 2.9

Fastlønnes ugentlige betalte overarbejdstid og andel, som arbejder over mod betaling, fordelt efter uddannelsesretning, 2006

		Mænd	Kvinder
Ikke kompetencegivende uddannelse	Timer	2,06	0,87
	Std. afv.	3,90	1,60
	Andel	27	21
	Antal obs.	23.602	22.225
Pædagogisk	Timer	0,85	0,56
	Std. afv.	1,44	1,12
	Andel	22	15
	Antal obs.	7.318	15.016
Humanistisk og Kunstnerisk	Timer	2,38	1,82
	Std. afv.	2,90	2,39
	Andel	12	12
	Antal obs.	1.618	3.059
Naturvidenskabelig og Teknik	Timer	2,59	1,63
	Std. afv.	3,29	2,38
	Andel	13	12
	Antal obs.	8.255	2.342
Samfundsvidenskabelig, Handel og kontor og Service	Timer	1,91	1,05
	Std. afv.	2,91	1,78
	Andel	14	17
	Antal obs.	14.815	27.934
Bygge, Anlæg, Industri og Transport	Timer	2,25	1,12
	Std. afv.	3,21	1,99
	Andel	31	19
	Antal obs.	27.319	2.312
Levnedsmiddel, Husholdning, Jordbrug og Fiskeri	Timer	1,87	0,81
	Std. afv.	2,64	1,51
	Andel	23	18
	Antal obs.	4.215	3.469
Sundhed	Timer	1,69	0,75
	Std. afv.	2,63	1,26
	Andel	30	40
	Antal obs.	3.992	51.021
Politi/Forsvar	Timer	0,80	1,20
	Std. afv.	2,01	2,22
	Andel	36	43
	Antal obs.	3.993	628
Total	Timer	1,97	0,87
	Std. afv.	3,21	1,54
	Andel	22	22
	Antal obs.	95.127	128.006

Definition af uddannelsesretning, se bilag.

ARBEJDSFUNKTION

Som for de øvrige faktorer er der en del variation i det betalte overarbejde i forhold til arbejdsfunktion, se tabel 2.10. For kvinder

beskæftiget med maskinarbejde er betalt overarbejde mest udbredt. For mænd er betalt overarbejde særdeles udbredt blandt beskæftigede med maskinarbejde, næsten hver anden arbejder over mod betaling, men også blandt kontor-, salgs- og håndværksbeskæftigede samt personer beskæftiget med andet arbejde er der en andel større end gennemsnittet, som arbejder over mod betaling. For både mænd og kvinder er der til gengæld meget få ansatte på ledelsesniveau, som har betalt overarbejde. De få, der er, arbejder til gengæld flere timer over end det samlede gennemsnit.

FAMILIEFORHOLD

Modsat de øvrige faktorer er der til gengæld ikke meget variation i det betalte overarbejde i forhold til familiefaktorer, se tabel 2.11-2.14. Dette gælder uanset, om vi ser på partnerstatus, antal børn, alder af yngste barn eller etnicitet. Den eneste nævneværdige afvigelse fra gennemsnittet er, at andelen blandt kvinder, hvis yngste barn er under et år, som arbejder over mod betaling, er mindre end gennemsnittet.

Det vil samlet sige, at faktorer knyttet til beskæftigelsen umiddelbart betyder meget mere for det betalte overarbejde end faktorer knyttet til familieforhold.

TABEL 2.10

Fastlønnedes ugentlige betalte overarbejdstid og andel, som arbejder over mod betaling, fordelt efter arbejdsfunktion, 2006

		Mænd	Kvinder
Ledelse	Timer	3,04	1,44
	Std. afv.	4,11	2,20
	Andel	3	2
	Antal obs.	1.256	350
Højeste niveau	Timer	2,28	1,24
	Std. afv.	3,20	2,08
	Andel	17	18
	Antal obs.	18.493	18.562
Mellemniveau	Timer	2,10	0,91
	Std. afv.	3,05	1,47
	Andel	16	22
	Antal obs.	18.480	43.597
Kontorarbejde	Timer	1,58	1,08
	Std. afv.	2,35	1,66
	Andel	31	19
	Antal obs.	9.296	17.486
Salgs- og servicearbejde	Timer	1,11	0,56
	Std. afv.	2,13	1,18
	Andel	33	29
	Antal obs.	12.603	39.042
Håndværksarbejde	Timer	2,32	1,27
	Std. afv.	3,26	2,06
	Andel	35	18
	Antal obs.	10.342	419
Maskinarbejde	Timer	2,15	0,87
	Std. afv.	3,52	1,47
	Andel	50	48
	Antal obs.	11.632	3.199
Andet arbejde	Timer	1,94	0,71
	Std. afv.	4,13	1,35
	Andel	37	21
	Antal obs.	13.078	6.092
Total	Timer	1,97	0,87
	Std. afv.	3,21	1,54
	Andel	22	22
	Antal obs.	95.971	128.966

Bemærk at kategorien uoplyst er udeladt pga. for få observationer. Definition af arbejdsfunktion, se bilag.

TABEL 2.11

Fastlønnedes ugentlige betalte overarbejdstid og andel, som arbejder over mod betaling, fordelt efter partnerstatus, 2006

		Mænd	Kvinder
Ikke-enlig	Timer	1,96	0,81
	Std. afv.	3,26	1,47
	Andel	21	21
	Antal obs.	70.485	96.647
Enlig	Timer	2,00	1,04
	Std. afv.	3,06	1,73
	Andel	25	24
	Antal obs.	25.486	32.319
Total	Timer	1,97	0,87
	Std. afv.	3,21	1,54
	Andel	22	22
	Antal obs.	95.971	128.966

TABEL 2.12

Fastlønnedes ugentlige betalte overarbejdstid og andel, som arbejder over mod betaling, fordelt efter antal børn, 2006

		Mænd	Kvinder
Ingen børn	Timer	1,92	0,90
	Std. afv.	3,36	1,61
	Andel	23	23
	Antal obs.	53.820	66.623
1 Barn	Timer	1,97	0,84
	Std. afv.	2,92	1,50
	Andel	22	21
	Antal obs.	16.535	24.511
2 Børn	Timer	2,07	0,82
	Std. afv.	3,00	1,45
	Andel	20	20
	Antal obs.	19.372	28.134
3 Børn	Timer	2,15	0,82
	Std. afv.	3,08	1,47
	Andel	20	23
	Antal obs.	5.372	8.455
Mere end 3 børn	Timer	2,27	0,78
	Std. afv.	3,38	1,41
	Andel	23	25
	Antal obs.	872	1.243
Total	Timer	1,97	0,87
	Std. afv.	3,21	1,54
	Andel	22	22
	Antal obs.	95.971	128.966

TABEL 2.13

Fastlønnedes ugentlige betalte overarbejdstid og andel, som arbejder over mod betaling, fordelt efter yngste barns alder, 2006

		Mænd	Kvinder
Under 1 år	Timer	1,85	0,52
	Std. afv.	3,03	0,96
	Andel	19	14
	Antal obs.	3.610	2.733
1 år	Timer	1,82	0,65
	Std. afv.	2,85	1,18
	Andel	19	20
	Antal obs.	3.695	5.061
Mellem 2 og 5 år	Timer	2,07	0,76
	Std. afv.	3,07	1,33
	Andel	19	20
	Antal obs.	10.121	14.338
Mellem 6 og 10 år	Timer	2,10	0,87
	Std. afv.	3,00	1,51
	Andel	21	21
	Antal obs.	10.713	16.863
Mellem 11 og 17 år	Timer	2,08	0,92
	Std. afv.	2,95	1,61
	Andel	23	23
	Antal obs.	14.012	23.348
Ingen børn	Timer	1,92	0,90
	Std. afv.	3,36	1,61
	Andel	23	23
	Antal obs.	53.820	66.623
Total	Timer	1,97	0,87
	Std. afv.	3,21	1,54
	Andel	22	22
	Antal obs.	95.971	128.966

TABEL 2.14

Fastlønnedes ugentlige betalte overarbejdstid og andel, som arbejder over mod betaling, fordelt efter etnicitet, 2006

		Mænd	Kvinder
Dansk	Timer	1,98	0,86
	Std. afv.	3,22	1,54
	Andel	22	22
	Antal obs.	90.414	123.010
Indvandrere	Timer	1,89	0,94
	Std. afv.	2,95	1,61
	Andel	26	23
	Antal obs.	5.040	5.373
Efterkommer	Timer	1,99	1,05
	Std. afv.	3,09	1,81
	Andel	24	22
	Antal obs.	517	583
Total	Timer	1,97	0,87
	Std. afv.	3,21	1,54
	Andel	22	22
	Antal obs.	95.971	128.966

TIMELØNNEDE

Vi vender nu blikket mod betalt overarbejde blandt timelønnede, der som nævnt arbejder en del mere over mod betaling end fastlønnede. Samtidig er spredningen dog også større blandt de timelønnede, således at der er større variation indenfor gruppen i forhold til forekomsten af betalt overarbejde.

SEKTOR OG BRANCHE

Modsat betalt overarbejde for de fastlønnede er betalt overarbejde blandt timelønnede, såvel mænd som kvinder, mere udbredt i den private sektor end i både den statslige og den kommunale sektor, se tabel 2.15. Til gengæld er det gennemsnitlige timetal for de, som arbejder over mod betaling, lavest i den kommunale sektor i lighed med de fastlønnede. Det skal dog erindres, at der er meget få timelønnede i både den statslige og den kommunale sektor – i den statslige sektor er det endda færre end 50 mænd, der arbejder over mod betaling, hvorfor denne gruppe er udeladt af tabellen. Resultatet for disse grupper er derfor mindre interessant.

TABEL 2.15

Timelønnedes ugentlige betalte overarbejdstid og andel, som arbejder over mod betaling, fordelt efter sektor, 2006

		Mænd	Kvinder
Privat sektor	Timer	2,72	1,30
	Std. afv.	3,59	1,95
	Andel	60	49
	Antal obs.	89.800	22.852
Statslig sektor	Timer	-	0,93
	Std. afv.	-	1,70
	Andel	-	13
	Antal obs.	-	194
Kommunal sektor	Timer	0,89	0,63
	Std. afv.	1,86	1,47
	Andel	20	16
	Antal obs.	289	753
Total	Timer	2,71	1,28
	Std. afv.	3,59	1,94
	Andel	59	45
	Antal obs.	90.112	23.799

Fordelt på branche er det særligt i industrien, at mange arbejder over mod betaling, se tabel 2.16. For kvindernes vedkommende er det to ud af tre, og for mændene er det næsten tre ud af fire. Betalt overarbejde er således meget almindeligt for de timelønnede ansat i industrien. Derimod findes den laveste andel, som arbejder over mod betaling, i branchen undervisning for kvindernes vedkommende og i brancherne bygge- og anlæg samt finansiering for mændenes vedkommende. Som for de fastlønnede er timetallet for de mænd, der arbejder over, særligt højt i transportsektoren, og dette er ligeledes den sektor, hvor kvinderne har det højeste timetal.

TABEL 2.16

Timelønnedes ugentlige betalte overarbejdstid og andel, som arbejder over mod betaling, fordelt efter branche, 2006.

		Mænd	Kvinder
Industri	Timer	2,63	1,34
	Std. afv.	3,37	1,92
	Andel	74	67
	Antal obs.	56.109	17.477
Bygge og anlæg	Timer	2,30	0,81
	Std. afv.	3,43	1,82
	Andel	41	20
	Antal obs.	15.422	243
Handel, hotel og restauration	Timer	2,51	1,17
	Std. afv.	3,32	1,75
	Andel	52	28
	Antal obs.	8.437	1.688
Transport, post og telekommunikation	Timer	4,55	1,66
	Std. afv.	4,55	1,66
	Andel	50	49
	Antal obs.	4.823	630
Finansiering og forretningsservice	Timer	2,80	1,04
	Std. afv.	3,81	2,09
	Andel	41	23
	Antal obs.	3.198	2.041
Undervisning	Timer	-	0,81
	Std. afv.	-	1,71
	Andel	-	8
	Antal obs.	-	166
Sundhedsvæsen mv.	Timer	-	0,74
	Std. afv.	-	1,91
	Andel	-	37
	Antal obs.	-	129
Sociale institutioner mv.	Timer	-	0,66
	Std. afv.	-	1,47
	Andel	-	14
	Antal obs.	-	596
Renovation, foreninger, forlystelser, mv.	Timer	4,43	1,37
	Std. afv.	4,52	1,80
	Andel	49	27
	Antal obs.	1.131	761
Total	Timer	2,71	1,28
	Std. afv.	3,59	1,94
	Andel	59	45
	Antal obs.	90.112	23.799

Bemærk at kategorierne offentlig administration samt uoplyst er udeladt pga. for få observationer

UDDANNELSE

Som for de fastlønnede finder vi nogen variation i det betalte overarbejde for forskellige uddannelsesgrupper for de timelønnede, se tabel 2.17 og 2.18. For både mænd og kvinder er andelen med betalt overarbejde størst blandt personer uden en kompetencegivende uddannelse, og for både mænd og kvinder er andelen, som arbejder over mod betaling, faldende i uddannelsens længde.

Betragtes fordelingen på uddannelsesretning er betalt overarbejde mest udbredt blandt de som har en uddannelse indenfor levnedsmidler m.m., både blandt kvinderne og mændene. Dette er i modsætning til de fastlønnede, hvor det særligt er uddannede indenfor sundhed, politi og industri, der arbejder over mod betaling.

TABEL 2.17

Timelønnedes ugentlige betalte overarbejdstid og andel, som arbejder over mod betaling, fordelt efter uddannelseslængde, 2006

		Mænd	Kvinder
Ikke kompetencegivende uddannelse	Timer	2,88	1,30
	Std. afv.	3,70	1,90
	Andel	62	48
	Antal obs.	35.975	14.337
Erhvervsfaglig uddannelse	Timer	2,60	1,27
	Std. afv.	3,51	2,03
	Andel	58	44
	Antal obs.	50.639	8.092
Kort videregående uddannelse	Timer	2,67	1,26
	Std. afv.	3,48	1,72
	Andel	57	38
	Antal obs.	1.796	393
Mellemlang videregående uddannelse	Timer	2,71	1,15
	Std. afv.	3,93	2,09
	Andel	49	25
	Antal obs.	875	501
Lang videregående uddannelse	Timer	2,02	1,04
	Std. afv.	2,98	1,44
	Andel	35	21
	Antal obs.	366	134
Total	Timer	2,71	1,28
	Std. afv.	3,59	1,94
	Andel	59	45
	Antal obs.	90.112	23.799

TABEL 2.18

Timelønnedes ugentlige betalte overarbejdstid og andel, som arbejder over mod betaling, fordelt efter uddannelsesretning, 2006

		Mænd	Kvinder
Ikke kompetencegivende uddannelse	Timer	2,88	1,30
	Std. afv.	3,70	1,90
	Andel	62	48
	Antal obs.	35.975	14.337
Pædagogisk	Timer	-	1,23
	Std. afv.	-	1,64
	Andel	-	22
	Antal obs.	-	272
Humanistisk og Kunstnerisk	Timer	-	1,42
	Std. afv.	-	2,31
	Andel	-	18
	Antal obs.	-	121
Naturvidenskabelig og Teknik	Timer	2,58	1,32
	Std. afv.	3,52	1,89
	Andel	53	42
	Antal obs.	1.439	223
Samfundsvidenskabelig, Handel og kontor og Service	Timer	2,55	1,27
	Std. afv.	3,25	2,07
	Andel	60	42
	Antal obs.	5.033	4.448
Bygge, Anlæg, Industri og Transport	Timer	2,61	1,29
	Std. afv.	3,57	1,98
	Andel	56	45
	Antal obs.	38.965	1.425
Levnedsmiddel, Husholdning, Jordbrug og Fiskeri	Timer	2,65	1,34
	Std. afv.	3,37	1,81
	Andel	67	53
	Antal obs.	7.388	1.512
Sundhed	Timer	-	1,03
	Std. afv.	-	2,16
	Andel	-	35
	Antal obs.	-	1.113
Total	Timer	2,71	1,28
	Std. afv.	3,59	1,94
	Andel	59	45
	Antal obs.	89.649	23.457

Bemærk at kategorien politi/forsvar er udeladt pga. for få observationer. Definition af uddannelsesretning, se bilag.

ARBEJDSFUNKTION

I forhold til arbejdsfunktion finder vi for både mænd og kvinder, at betalt overarbejde er mest udbredt blandt beskæftigede med

maskinarbejde, se tabel 2.19. Sammenholdt med resultatet for uddannelsesgrupperne, må man formode, at det primært drejer sig om maskinarbejde indenfor fødevareindustrien (fx slagterier). Blandt timelønnede på ledelses- og højeste niveau er der så få, der arbejder over, at de ikke er inkluderet i tabellen. Blandt de øvrige grupper forekommer betalt overarbejde mindst for ansatte beskæftiget på mellemniveau, med kontorarbejde eller med salgs- og servicearbejde.

FAMILIEFORHOLD

For de timelønnede kvinder varierer det betalte overarbejde mere i forhold til familieforhold end for de fastlønnede kvinder, mens der heller ikke for de timelønnede mænd er den store variation, se tabel 2.20-2.23. Enlige timelønnede kvinder arbejder mindre over mod betaling end ikke-enlige timelønnede kvinder. Ligeledes er der flere kvinder med 1-3 børn, der arbejder over mod betaling i forhold til kvinder uden børn. Disse resultater hænger sammen med de timelønnede kvinders generelle timetal, som er højere for kvinder med børn end for kvinder uden børn. Til gengæld er kvinder, hvis yngste barn er under et år, dem hvor færrest arbejder over mod betaling, og timetallet er også noget lavere end gennemsnittet. Det vil sige, at den højere forekomst af betalt overarbejde blandt timelønnede kvinder med børn primært udgøres af kvinder med lidt ældre børn.

Også etnicitet spiller en større rolle for de timelønnede kvinder sammenlignet med de timelønnede mænd (tabel 2.23). Således er betalt overarbejde noget mindre udbredt blandt indvandrerkvinder og særligt blandt kvindelige efterkommere end blandt danske timelønnede kvinder.

TABEL 2.19

Timelønnedes ugentlige betalte overarbejdstid og andel, som arbejder over mod betaling, fordelt efter arbejdsfunktion, 2006

		Mænd	Kvinder
Mellemniveau	Timer	2,48	0,84
	Std. afv.	3,63	1,81
	Andel	30	20
	Antal obs.	581	463
Kontorarbejde	Timer	1,55	0,82
	Std. afv.	2,15	1,34
	Andel	36	15
	Antal obs.	376	236
Salgs- og servicearbejde	Timer	2,25	0,84
	Std. afv.	3,18	1,72
	Andel	35	18
	Antal obs.	1.400	1.803
Håndværksarbejde	Timer	2,49	1,28
	Std. afv.	3,38	1,86
	Andel	53	48
	Antal obs.	34.300	2.033
Maskinarbejde	Timer	2,87	1,29
	Std. afv.	3,75	1,91
	Andel	72	70
	Antal obs.	36.266	12.888
Andet arbejde	Timer	2,89	1,43
	Std. afv.	3,66	2,10
	Andel	58	40
	Antal obs.	16.883	6.270
Total	Timer	2,71	1,28
	Std. afv.	3,59	1,94
	Andel	59	45
	Antal obs.	90.112	23.799

Bemærk at kategorierne ledelse, højeste niveau samt uoplyst er udeladt pga. for få observationer. Definition af arbejdsfunktion, se bilag.

TABEL 2.20

Timelønnedes ugentlige betalte overarbejdstid og andel, som arbejder over mod betaling, fordelt efter partnerstatus, 2006

		Mænd	Kvinder
Ikke-enlig	Timer	2,73	1,24
	Std. afv.	3,62	1,88
	Andel	60	47
	Antal obs.	61.262	17.694
Enlig	Timer	2,66	1,39
	Std. afv.	3,53	2,10
	Andel	58	41
	Antal obs.	28.850	6.105
Total	Timer	2,71	1,28
	Std. afv.	3,59	1,94
	Andel	59	45
	Antal obs.	90.112	23.799

TABEL 2.21

Timelønnedes gennemsnitlige ugentlige betalte overarbejdstid og andel, som arbejder over mod betaling, fordelt efter antal børn.

		Mænd	Kvinder
Ingen børn	Timer	2,61	1,28
	Std. afv.	3,50	1,95
	Andel	58	42
	Antal obs.	53.575	12.579
1 Barn	Timer	2,77	1,32
	Std. afv.	3,64	1,98
	Andel	60	47
	Antal obs.	14.294	4.467
2 Børn	Timer	2,86	1,22
	Std. afv.	3,72	1,81
	Andel	61	49
	Antal obs.	16.176	4.999
3 Børn	Timer	3,04	1,36
	Std. afv.	3,70	2,24
	Andel	62	48
	Antal obs.	5.017	1.481
Mere end 3 børn	Timer	3,22	1,38
	Std. afv.	4,25	1,82
	Andel	61	44
	Antal obs.	1.050	273
Total	Timer	2,71	1,28
	Std. afv.	3,59	1,94
	Andel	59	45
	Antal obs.	90.112	23.799

TABEL 2.22

Timelønnedes ugentlige betalte overarbejdstid og andel, som arbejder over mod betaling, fordelt efter yngste barns alder, 2006

		Mænd	Kvinder
Under 1 år	Timer	2,67	0,75
	Std. afv.	3,57	1,39
	Andel	59	39
	Antal obs.	3.506	390
1 år	Timer	2,69	1,01
	Std. afv.	3,52	1,59
	Andel	59	42
	Antal obs.	3.373	659
Mellem 2 og 5 år	Timer	2,86	1,15
	Std. afv.	3,67	1,71
	Andel	61	45
	Antal obs.	9.070	2.510
Mellem 6 og 10 år	Timer	2,95	1,30
	Std. afv.	3,80	2,01
	Andel	62	49
	Antal obs.	9.417	3.344
Mellem 11 og 17 år	Timer	2,90	1,43
	Std. afv.	3,74	2,07
	Andel	61	51
	Antal obs.	11.171	4.317
Ingen børn	Timer	2,61	1,28
	Std. afv.	3,50	1,95
	Andel	58	42
	Antal obs.	53.575	12.579
Total	Timer	2,71	1,28
	Std. afv.	3,59	1,94
	Andel	59	45
	Antal obs.	90.112	23.799

TABEL 2.23

Timelønnedes ugentlige betalte overarbejdstid og andel, som arbejder over mod betaling, fordelt efter etnicitet, 2006

		Mænd	Kvinder
Dansk	Timer	2,73	1,23
	Std. afv.	3,61	1,86
	Andel	59	46
	Antal obs.	82.672	21.047
Indvandrere	Timer	2,52	1,70
	Std. afv.	3,31	2,48
	Andel	60	40
	Antal obs.	7.076	2.654
Efterkommere	Timer	2,54	1,42
	Std. afv.	3,60	1,57
	Andel	55	33
	Antal obs.	364	98
Total	Timer	2,71	1,28
	Std. afv.	3,59	1,94
	Andel	59	45
	Antal obs.	90.112	23.799

BETALT OVERARBEJDE PÅ FAMILIENIVEAU

I dette kapitel belyser vi familiernes overarbejde ved at se på familier, hvor mindst én har betalt overarbejde. Analyserne i dette kapitel er lavet for par, hvor begge har et job, der er omfattet af Lønstatistikken, og således er omfattet af analyserne i de foregående kapitler. Det drejer sig om i alt ca. 250.000 par. Som beskrevet tidligere, er der stor forskel på arbejdstiden for fastlønnede i forhold til timelønnede. For at analysen for familier skal være meningsfuld, er det således nødvendigt at skelne mellem parrets aflønningsform (begge fastlønnede, begge timelønnede, manden fastlønnet og kvinden timelønnet, eller manden timelønnet og kvinden fastlønnet).

Fordelingen af familier i datamaterialet på de forskellige familietyper ses i tabel 3.1. I langt de fleste familier er begge fastlønnede, i alt 76 pct. af familierne. Den næstmest udbredte familietype er, at kvinden er fastlønnet, mens manden er timelønnet. Denne kombination dækker 17 pct. af familierne. I de resterende henholdsvis 4 og 3 pct. af familierne er kvinden timelønnet og manden henholdsvis timelønnet og fastlønnet. I langt de fleste familier er kvinden altså fastlønnet, og kombinationen fast/fast er langt den mest udbredte.

I familier, hvor begge er fastlønnede, arbejder kvinden i mere end halvdelen af tilfældene i den kommunale sektor (57 pct.), mens 61 pct. af mændene arbejder i den private sektor. I knap en tredjedel af familierne er kombinationen, at kvinden arbejder i den kommunale

sektor og manden i den private sektor. I en fjerdedel af familierne arbejder begge i den private sektor, og i knap hver femte familie arbejder begge i den kommunale sektor.

I familier, hvor kvinden er fastlønnet og manden er timelønnet, arbejder samtlige mænd i den private sektor. Hovedparten af kvinderne i disse familier arbejder i den kommunale sektor, og 30 pct. arbejder i den private sektor. I familier, hvor begge er timelønnede, arbejder samtlige mænd ligeledes i den private sektor, og også de fleste kvinder i disse familier arbejder i den private sektor, 94 pct. I den sidste familietype, familier, hvor manden er fastlønnet og kvinden er timelønnet, er det mest almindelige, 65 pct., at begge arbejder i den private sektor. I yderligere henholdsvis 10 og 13 pct. af disse familietyper arbejder kvinden i den private sektor og manden i henholdsvis den statslige og den kommunale sektor.

TABEL 3.1

Familier fordelt efter sektor og aflønningsform, 2006. Procent.

		Begge fastlønnet	Kvinde fastlønnet mand timelønnet	Begge timelønnet	Mand fastlønnet kvinde timelønnet	Alle
K: privat	M: privat	26	30	94	65	31
	M: statslig	4	0	0	10	3
	M: kommunal	4	0	0	13	3
K: statslig	M: statslig	3	0	0	1	2
	M: privat	4	5	2	2	4
	M: kommunal	1	0	0	1	1
K: kommunal	M: kommunal	18	0	0	2	14
	M: statslig	8	0	0	1	6
	M: privat	31	64	3	5	35
I alt		100	100	100	100	100
Alle		76	17	4	3	100
Antal obs.		188.806	41.603	9.348	7.908	247.665

Arbejdstiden for de forskellige familietyper findes i tabel 3.2 I tabellen angives mandens gennemsnitlige arbejdstid, kvindens gennemsnitlige arbejdstid, gennemsnittet af familiens samlede arbejdstid og kvindens andel af den samlede arbejdstid.

I familier, hvor begge er fastlønnede, er familiens samlede arbejdstid 70,90 timer i gennemsnit i 2006, se tabel 3.2. Kvindens andel af den samlede arbejdstid er 48 pct., hvilket svarer til, at kvinden arbejder

lidt mere end 2 timer mindre end manden. Siden 2003 er der ikke sket de store ændringer i denne familietypes arbejdstid og fordelingen inden for familien.

TABEL 3.2

Mandens, kvindens og familiens samlede arbejdstid samt hendes andel af arbejdstiden, fordelt efter aflønningsform (standardafvigelse i parentes). Timer pr. uge.

		2003	2004	2005	2006
Begge		36,80	36,49	36,67	36,63
fastlønnet	Mand	(2,38)	(2,78)	(2,53)	(2,72)
	Kvinde	(4,62)	(4,66)	(4,54)	(4,47)
	Familiens sum	71,04	70,53	70,89	70,90
	Hendes andel af samlet arbejdstid	(5,25)	(5,50)	(5,26)	(5,31)
	Antal obs.	48	48	48	48
		159.906	154.336	186.974	188.806
Mand		31,35	31,79	31,77	32,32
timelønnet	Mand	(6,03)	(5,91)	(5,66)	(6,25)
	Kvinde	33,85	33,66	33,85	33,90
fastlønnet	Kvinde	(4,74)	(4,82)	(4,69)	(4,60)
	Familiens sum	65,19	65,44	65,63	66,22
	Hendes andel af samlet arbejdstid	(7,66)	(7,63)	(7,37)	(7,76)
	Antal obs.	52	51	52	51
		34.811	31.266	39.755	41.603
Begge		31,35	31,76	31,80	32,50
timelønnet	Mand	(6,04)	(5,99)	(5,65)	(6,08)
	Kvinde	28,88	29,54	29,67	30,31
	Familiens sum	(7,13)	(6,93)	(6,67)	(7,09)
	Hendes andel af samlet arbejdstid	60,23	61,30	61,47	62,81
	Antal obs.	(9,78)	(9,59)	(9,20)	(9,77)
		48	48	48	48
		8.907	7.234	9.419	9.348
Mand		36,78	36,44	36,65	36,61
fastlønnet	Mand	(2,56)	(2,89)	(2,65)	(2,95)
	Kvinde	27,48	27,82	28,12	28,89
timelønnet	Kvinde	(8,24)	(8,25)	(8,06)	(8,40)
	Familiens sum	64,26	64,26	64,78	65,51
	Hendes andel af samlet arbejdstid	(8,76)	(8,86)	(8,59)	(9,03)
	Antal obs.	43	43	43	44
		7.404	6.508	8.174	7.908

I familier, hvor kvinden er fastlønnet, og manden er timelønnet, er den samlede arbejdstid 66,22 timer i 2006, og kvindens andel heraf er 51 pct., hvilket svarer til, at kvinden arbejder omkring 1,5 time mere end manden. Grunden til, at kvindens andel i disse familier er højere end i familier, hvor manden er fastlønnet, er naturligvis, at timelønnede generelt har en lavere normal arbejdstid. Siden 2003 er disse familiers gennemsnitlige arbejdstid steget med 0,5 time, svarende til 1,5 pct., hvilket skyldes, at timelønnedes arbejdstid, som det blev belyst i kapitel 2, er steget. Parallelt er kvindens andel af arbejdstiden i denne familietype faldet fra 52 til 51 pct.

I familier, hvor begge er timelønnede, er den samlede arbejdstid 62,81 timer i 2006, og kvindens andel heraf er, i lighed med familier, hvor begge er fastlønnede, 48 pct., svarende til omkring 2 timers forskel. Den samlede arbejdstid er steget med godt 2,5 timer siden 2003, hvilket svarer til godt 4 pct. Kvindens arbejdstid er steget en smule mere end mandens.

I den sidste familietype – familier, hvor manden er fastlønnet og kvinden er timelønnet – er familiens samlede arbejdstid 65,51 timer i 2006. Kvindens andel af den gennemsnitlige arbejdstid er 44 pct. Kvinden arbejder i gennemsnit næsten 8 timer mindre end manden, hvilket selvfølgelig langt hen ad vejen skyldes det lavere arbejdstidsniveau for timelønnede. Den samlede arbejdstid er steget med godt 1 time siden 2003, hvilket svarer til knap 2 pct. Stigningen skyldes, at de timelønnede kvinders arbejdstid er steget.

BETALT OVERARBEJDE PÅ FAMILIENIVEAU

I analysen af betalt overarbejde på familieniveau begrænser vi os til at se på andelen af familier, hvor mindst én har betalt overarbejde. Analysen skelner således ikke mellem familier, hvor det kun er enten manden eller kvinden, som arbejder over mod betaling, eller familier, hvor begge arbejder over mod betaling.

Vi ved fra kapitel 2, at timelønnede langt oftere end fastlønnede arbejder over mod betaling, og deres timetal er også langt højere. Desuden arbejder mænd generelt mere over end kvinder, og deres timetal er også højere end kvinders. I familier, hvor begge er fastlønnede, er andelen, som arbejder over mod betaling, således den laveste, 36

procent. En noget højere andel, 68 procent, arbejder over mod betaling blandt familier, hvor kvinden er fastlønnet og manden er timelønnet. I familier, hvor kvinden er timelønnet, og manden er fastlønnet, forekommer betalt overarbejde i 58 procent af familierne. Den højeste andel af familier, hvor mindst én arbejder over mod betaling, er familier, hvor begge er timelønnede, andelen er her 81 procent.

BETALT OVERARBEJDE, BEGGE FASTLØNNEDE

I familier, hvor begge er fastlønnede, er den gennemsnitlige andel, som har betalt overarbejde, størst, hvis kvinden arbejder i den kommunale sektor, samt i familier, hvor manden arbejder i den kommunale sektor og kvinden i den private sektor, se tabel 3.3.

Fordelt på arbejdsfunktion er forekomsten af betalt overarbejde lavest, hvis begge er beskæftiget på ledelses- eller højeste niveau, og højest, hvis hverken manden eller kvinden er beskæftiget på ledelses- eller højeste niveau, se tabel 3.4. Fordelt på uddannelseslængde forekommer betalt overarbejde i mindst omfang, hvis manden har en videregående uddannelse, og kvinden enten en kort eller mellemlang videregående, erhvervsfaglig eller ingen kompetencegivende uddannelse, se tabel 3.5. Betragtes uddannelsesretning, er betalt overarbejde mest udbredt i familier, hvor kvinden er sundhedsuddannet, se tabel 3.6. I mindst halvdelen af disse familier forekommer betalt overarbejde.

I familier uden børn og i familier med børn er andelen, som arbejder over mod betaling, næsten identisk, se tabel 3.7. Yngste barns alder har ligeledes ikke den store betydning; kun i familier, hvor yngste barn er under et år, arbejder en mindre andel over (28 procent), se tabel 3.8. Der er heller ikke den store variation fordelt på parrets gennemsnitlige alder, se tabel 3.9. Yngre par, 20-29-årige, arbejder dog lidt oftere over. Blandt par, hvor både manden og kvinden er indvandrere, arbejder en større andel over, 42 procent mod 36 procent blandt danske par, se tabel 3.10.

BETALT OVERARBEJDE, KVINDEN FASTLØNNET MANDEN TIMELØNNET

Blandt par, hvor kvinden er fastlønnet, og manden er timelønnet, har forhold som sektor, arbejdsfunktion og uddannelseslængde ikke den store betydning for forekomsten af betalt overarbejde, se tabel 3.3-3.5.

Fordelt på uddannelsesretning er der lidt mere spredning, se tabel 3.6. I familier, hvor kvinden er sundhedsuddannet, arbejder en større andel over, specielt i familier, hvor manden ikke har en kompetencegivende uddannelse. Den laveste andel, som arbejder over mod betaling, findes i familier, hvor kvinden er pædagogisk uddannet, og manden har en anden kompetencegivende uddannelse end sundhedsfaglig og pædagogisk.

I familier uden børn og i familier med børn er andelen, som arbejder over mod betaling, næsten ens, se tabel 3.7. I familier med mere end tre børn arbejder 73 procent over mod den samlede andel på 68 procent. I familier, hvor yngste barn er under et år, er andelen lavere, 63 procent, se tabel 3.8. Endelig er der parrenes gennemsnitsalder og etnicitet, som ligeledes ikke giver anledning til den store variation i forekomsten af betalt overarbejde, se tabel 3.9 og 3.10.

BETALT OVERARBEJDE, BEGGE TIMELØNNEDE

I hovedparten af de familier, hvor begge er timelønnede, arbejder begge i den private sektor, og andelen af familier, hvor mindst én har betalt overarbejde, er ganske høj, 82 procent, se tabel 3.3. I de få familier, hvor kun manden arbejder i den private sektor, er andelen noget lavere, 68 procent. Fordelingen af familier, som arbejder over mod betaling, er ikke vist for arbejdsfunktion, da manden og/eller kvinden er beskæftiget på ledelses- eller højeste niveau i mindre end 1 procent af familierne. Fordelt på uddannelseslængde er det de ganske få familier, hvor kvinden har en kort eller mellemlang videregående uddannelse, og manden en erhvervsfaglig uddannelse, som adskiller sig væsentligt fra gennemsnittet, se tabel 3.5. Kun i 66 procent af disse familier arbejder mindst én over. Fordelt på uddannelsesretning er der ligeledes ikke meget spredning, se tabel 3.6. I familier, hvor kvinden er sundhedsuddannet, og manden har en anden kompetencegivende uddannelse end sundhedsfaglig og pædagogisk, er andelen mindst, 74 procent.

I familier uden børn og i familier med børn er andelen, som arbejder over mod betaling, næsten ens, se tabel 3.7. I familier med mere end tre børn arbejder 75 procent over, mod den samlede andel på 81 procent. Fordelt på yngste barns alder er variationen ikke stor, og ligeledes er der ikke stor forskel på andelen, som arbejder over mod betaling, fordelt på parrets gennemsnitsalder, se tabel 3.8 og 3.9. Modsat familier, hvor begge er fastlønnede, arbejder yngre par, 20-29-årige, i

familier, hvor begge er timelønnede, lidt mindre over end gennemsnittet, 75 procent. Andelen er ligeledes 75 procent i familier, hvor begge er indvandrere, se tabel 3.10.

BETALT OVERARBEJDE, MANDEN FASTLØNNET KVINDEN TIMELØNNET

I familier, hvor manden er fastlønnet, og kvinden er timelønnet, er andelen, som arbejder over mod betaling betydelig lavere end i familier hvor begge er timelønnede, i gennemsnit 58 procent. Andelen er noget højere, 67 procent, hvis kvinden er ansat i den private sektor og manden i den kommunale sektor, og den laveste andel findes i familier, hvor manden er ansat i den private sektor og kvinden i den kommunale sektor, 29 procent, se tabel 3.3. Hvis enten manden eller kvinden arbejder på ledelses- eller højeste niveau er andelen, som arbejder over mod betaling forholdsvis lav, se tabel 3.4. Fordelt på uddannelseslængde er der en del spredning, se tabel 3.5. Den højeste andel, som arbejder over mod betaling, findes blandt familier, hvor hverken manden eller kvinden har en kompetencegivende uddannelse, mens den laveste andel findes blandt familier, hvor begge har en kort- eller mellemlang videregående uddannelse. Fordelt på uddannelsesretning findes den laveste andel i de familier, hvor enten manden eller kvinden har en pædagogisk uddannelse, og partneren har en anden kompetencegivende uddannelse end sundhedsfaglig og pædagogisk, se tabel 3.6.

I familier uden børn og i familier med børn er andelen, som arbejder over mod betaling, næsten identisk, se tabel 3.7. Yngste barns alder har ligeledes ikke den store betydning, kun i familier, hvor yngste barn er under et år, arbejder en mindre andel over, 50 procent, se tabel 3.8. Der er heller ikke den store variation fordelt på parrets gennemsnitlige alder, se tabel 3.9. Yngre par, 20-29-årige arbejder dog lidt mindre over. Endelig er der parrenes etnicitet som ikke giver anledning til den store variation i forekomsten af betalt overarbejde, se tabel 3.10.

TABEL 3.3

Familier hvor mindst én har betalt overarbejde, fordelt efter sektor, særskilt for aflønningsform. Procent. 2006

		Begge fastlønnet	Mand timelønnet kvinde fastlønnet	Begge timelønnet	Mand fastlønnet kvinde timelønnet
	M: privat	27	67	82	60
	M: statslig	34	-	0	61
K: privat	M: kommunal	40	-	-	67
	M: statslig	28	-	0	35
	M: privat	24	64	61	35
K: statslig	M: kommunal	32	-	0	38
	M: kommunal	43	33	-	35
K:	M: statslig	44	-	-	40
kommunal	M: privat	40	70	68	29
	Alle	36	68	81	58

TABEL 3.4

Familier hvor mindst én har betalt overarbejde, fordelt efter arbejdsfunktion, særskilt for aflønningsform. Procent. 2006

	Begge fastlønnet	Mand timelønnet kvinde fastlønnet	Begge timelønnet	Mand fastlønnet kvinde timelønnet
Begge ledelse og højeste niveau	26	20	-	16
K: ledelse og højeste niveau. M: alt andet arbejde	31	63	-	30
M: ledelse og højeste niveau. K: alt andet arbejde	31	31	-	44
Begge alt andet arbejde	42	69	81	62
Total	36	68	81	58

Definition af arbejdsfunktion, se bilag.

TABEL 3.5

Familier hvor mindst én har betalt overarbejde, fordelt efter uddannelseslængde, særskilt for aflønningsform. Procent. 2006

		Begge fastlønnet	Mand timelønnet kvinde fastlønnet	Begge timelønnet	Mand fastlønnet kvinde timelønnet
K: ikke kompetence- givende	M: Ikke kompetence- givende	46	72	85	69
	M: Erhvervsfaglig	42	66	83	66
	M: Kort/mellemlang videregående	30	61	-	52
	M: Erhvervsfaglig	39	68	79	56
K: erhvervsfaglig	M: Ikke kompetence- givende	45	74	82	62
	M: Kort/mellemlang videregående	31	63	-	41
	M: Lang videregående	26	-	-	-
	M: Kort/mellemlang videregående	37	55	-	30
K: Kort/mellemlang videregående	M: Ikke kompetence- givende	44	73	-	-
	M: Erhvervsfaglig	43	68	66	42
	M: Lang videregående	28	-	-	-
	Total	40	69	82	61

Bemærk at kategorierne med de resterende kombinationsmuligheder er udeladt pga. for få observationer

TABEL 3.6

Familier hvor mindst én har betalt overarbejde, fordelt efter uddannelsesretning, særskilt for aflønningsform. Procent. 2006

		Begge fastlønnet	Mand timelønnet kvinde fastlønnet	Begge timelønnet	Mand fastlønnet kvinde timelønnet
	M: ikke kompetencegivende	42	72	83	67
K: ikke	M: pædagogisk	36	-	-	50
kompetence- givende	M: sundhedsfaglig	46	-	-	-
	M: 'alle andre'	36	66	82	63
	M: pædagogisk	35	44	-	-
	M: ikke kompetencegivende	33	69	-	-
K: pædagogisk	M: sundhedsfaglig	32	-	-	-
	M: 'alle andre'	30	61	61	38
	M: sundhedsfaglig	50	-	-	-
	M: ikke kompetencegivende	56	78	82	63
K: sundhedsfaglig	M: pædagogisk	52	-	-	-
	M: 'alle andre'	50	73	74	49
	M: 'alle andre'	29	65	79	52
	M: ikke kompetencegivende	35	71	81	60
K: 'alle andre'	M: pædagogisk	33	-	-	44
	M: sundhedsfaglig	34	-	-	-
	Total	36	68	81	58

Definition af uddannelsesretning, se bilag.

TABEL 3.7

Familier hvor mindst én har betalt overarbejde, fordelt efter antal børn, særskilt for aflønningsform. Procent. 2006

	Begge fastlønnet	Mand timelønnet kvinde fastlønnet	Begge timelønnet	Mand fastlønnet kvinde timelønnet
1 Barn	36	69	82	60
2 Børn	35	69	82	58
3 Børn	37	70	82	60
Mere end 3 børn	38	73	75	61
Ingen børn	37	67	80	57
Total	36	68	81	58

TABEL 3.8

Familier hvor mindst én har betalt overarbejde, fordelt efter yngste barns alder, særskilt for aflønningsform. Procent. 2006

	Begge fastlønnet	Mand timelønnet kvinde fastlønnet	Begge timelønnet	Mand fastlønnet kvinde timelønnet
Under 1 år	28	63	77	50
1 år	34	67	79	57
Mellem 2 og 5 år	34	69	81	56
Mellem 6 og 10 år	36	70	83	60
Mellem 11 og 17 år	38	70	84	62
Ingen børn	37	67	80	57
Total	36	68	81	58

TABEL 3.9

Familier hvor mindst én har betalt overarbejde, fordelt efter parrets gennemsnitsalder, særskilt for aflønningsform. Procent. 2006

	Begge fastlønnet	Mand timelønnet kvinde fastlønnet	Begge timelønnet	Mand fastlønnet kvinde timelønnet
20 til 29 år	40	65	75	51
30 til 39 år	34	69	82	58
40 til 49 år	37	70	82	62
50 til 59 år	36	66	80	55
Total	36	68	81	58

TABEL 3.10

Familier hvor mindst én har betalt overarbejde, fordelt efter etnicitet, særskilt for aflønningsform. Procent. 2006

	Begge fastlønnet	Mand timelønnet kvinde fastlønnet	Begge timelønnet	Mand fastlønnet kvinde timelønnet
Begge indfødte danskere	36	68	82	58
K: indfødt dansk				
M: indvandret	34	68	74	54
Begge indvandret	42	71	75	62
K: indvandret				
M: indfødt dansk	35	72	81	58
Total	36	68	81	58

ANALYSE AF SANDSYNLIGHEDEN FOR BETALT OVERARBEJDE

For nærmere at undersøge, hvilken betydning forhold som sektor, uddannelse og familieforhold har for sandsynligheden for at have betalt overarbejde, har vi foretaget regressionsanalyser for hhv. kvinder og mænds betalte overarbejde i 2006. Analyserne, som er såkaldte multivariate regressionsanalyser, giver svar på, hvilken betydning hver enkelt baggrundsfaktor har, når der samtidig tages højde for andre faktorer. Analyserne kan således fx vise, hvilken betydning det har for arbejdstiden at have et barn under et år, når der samtidig tages højde for lønmodtagerens andre karakteristika.

Kapitlet indeholder først en analyse af sandsynligheden for, at fastlønnede har betalt overarbejde (uanset omfanget), særskilt for kvinder og mænd. Dernæst indeholder kapitlet en analyse af sandsynligheden for at timelønnede har betalt overarbejde.

OM METODEN

Individernes sandsynlighed for at have betalt overarbejde analyseres ved hjælp af en multivariat sandsynlighedsmodel (probit). I denne model tages der højde for, at en række baggrundsfaktorer ikke er uafhængige af hinanden. Fx har de foregående kapitler vist, at betydningen af familieforhold ikke er den samme på tværs af delgrupper. Med andre ord kan man forvente, at betydningen af familieforhold ikke er uafhængig fx

af, hvilken sektor man er beskæftiget i. Den multivariate sandsynlighedsmodel tager højde for dette samspil mellem faktorer, og kan således bruge til at estimere betydningen af fx familieforhold, når betydningen af fx sektor er renset ud. De viste koefficienter er marginaleffekter, dvs. de angiver hvor meget den pågældende variabel øger/reducerer sandsynligheden for at arbejde over. De samme forklarende variable som i de to foregående afsnit er medtaget.

Et problem med regressionsmodellen er, at de estimerede resultater for de specifikke faktorer er mindre præcise, hvis der er høj grad af samvariation mellem de forklarende faktorer (multikollinearitet). Vi har derfor valgt ikke at inkludere branche i regressionsanalyserne pga. den høje samvariation med sektor. Alle andre baggrundsfaktorer, som er med i de foregående kapitler er derimod inkluderet.

De faktorer, som er inkluderet i analysen, er enten kontinuerte (fx alder) eller kategorivariable (fx sektor). For alle kategorivariable er der udeladt en referencekategori, markeret med et ’’. For kategorivariablen sektor er ’privat sektor’ referencekategori. Det betyder, at fx koefficienten til variabelen ’statslig sektor’ angiver, hvor meget ansatte i gennemsnit arbejder i den statslige sektor i forhold til i den private sektor.

Det skal bemærkes, at to af kategorivariablene i analyserne er specielle, idet samme kategori indgår to steder. Det drejer sig om kategorien ’Ingen kompetencegivende uddannelse’, som indgår både i faktoren uddannelsesniveau og uddannelsesretning, samt kategorien ’Ingen børn’, der indgår både i antal børn og alder af yngste barn. Dette betyder, at for at analysen teknisk kan gennemføres, må disse faktorer deles op i to: Med hensyn til uddannelse inkluderer vi således først en kategorivariabel, der indikerer, hvorvidt personen har en kompetencegivende uddannelse eller ej. Dernæst inkluderes en kategorivariabel for uddannelsesniveau, men kun for personer med en kompetencegivende uddannelse; samt en kategorivariabel for uddannelsesretning, ligeledes kun for personer med en kompetencegivende uddannelse. For hver af disse kategorivariable er der en udeladt referencekategori, for uddannelsesniveau er dette fx erhvervsfaglig uddannelse. Det betyder, at påvirkningen af uddannelsesniveau måles i forhold til en erhvervsfaglig uddannelse *givet* man har en kompetencegivende uddannelse. Det samme gælder for uddannelsesretning, påvirkningen af uddannelsesretning måles kun for

dem som har en kompetencegivende uddannelse. Samme metode anvendes i forhold til børn: Først inkluderes en kategorivariabel for om man har børn eller ikke har børn. Dernæst inkluderes to kategorivariabler for antallet af børn *givet* man har børn (hvor ét barn er referencekategorien) og alder af yngste barn *givet* man har børn (hvor aldersgruppen 7-10 år er referencekategorien).

Kun koefficienter, som er signifikante på mindst 5 procents niveau er vist. Koefficienter, som ikke er signifikante, er angivet med en 'NS'. Da langt de fleste koefficienter er signifikante på 1 procents niveau, har vi valgt at angive dem med *kursiv*, de variable som kun er signifikante på et 5 procents niveau. Endelig skal det nævnes, at enkelte kategorier kan være udeladt i en delanalyse, fordi der er for få observationer. Dette er angivet med '-' i tabellerne.

SANDSYNLIGHED FOR BETALT OVERARBEJDE

FASTLØNNEDE

I tabel 4.1 er vist resultaterne af modellen for betalt overarbejde for fastlønnede.

Sandsynligheden for at arbejde over er, ikke overraskende, større i den kommunale sektor end i den private sektor. Dog er margineffekterne ikke store – sandsynligheden for at have betalt overarbejde er ca. 4 procentpoint større for kvinder i den kommunale sektor i forhold til kvinder i den private sektor.

En kompetencegivende uddannelse mindsker sandsynligheden for at arbejde over, særligt for mænd. Mænd med en mellemlang videregående, lang videregående og forsker uddannelse har en mindre sandsynlighed for at arbejde over end mænd med en erhvervsfaglig uddannelse. Ikke overraskende har kvinder med en mellemlang videregående uddannelse den største sandsynlighed for at arbejde over, mens sandsynligheden for kvinder med en lang videregående eller forsker uddannelse er mindre. Referencekategorien med hensyn til uddannelsesretning er samfund mv., hvor der for både mænd og kvinder er en relativt lav andel, som arbejder over mod betaling. Det er derfor ikke overraskende, at alle uddannelsesretninger for mænd har en positiv påvirkning af sandsynligheden for betalt overarbejde. Særligt uddannede indenfor sundhed og politi/forsvar har en højere sandsynlighed for

betalt overarbejde, men også uddannede indenfor 'bygge/anlæg/industri/transport' og pædagogik har en højere sandsynlighed for at arbejde over i forhold til uddannede indenfor 'samfund mv.'. For kvinderne har uddannede indenfor sundhed og politi/forsvar ligeledes en højere sandsynlighed for at arbejde over, mens pædagogisk uddannede kvinder har en lavere sandsynlighed.

Arbejdsfunktion betyder en del. Bemærk, at for referencekategorien 'Andet arbejde' arbejder en andel svarende til gennemsnittet over for kvindernes vedkommende, mens andelen for mændenes vedkommende er noget højere end gennemsnittet. Marginaleffekterne for mænd beskæftiget med kontor-, salgs- og håndværksarbejde er således ikke positive, som man ellers kunne forvente, idet en andel større end gennemsnittet i disse kategorier har betalt overarbejde, jf. kapitel 2. Beskæftigede på ledelsesniveau, både mænd og kvinder, har en markant lavere sandsynlighed for betalt overarbejde. Også beskæftigede på højeste og mellemniveau har en lavere sandsynlighed for at arbejde over, særligt for mændene er sandsynligheden lavere. Men som nævnt er andelen, som har betalt overarbejde, i referencekategorien for mændene høj, hvilket sandsynligvis forklarer, at marginaleffekterne for mænd er lave. Beskæftigede med maskinarbejde, særligt kvinder, har derimod en højere sandsynlighed.

Det har ikke den store betydning for hverken mænds eller kvinders betalte overarbejde, om de er enlige eller lever i parforhold. Forekomsten af børn, antal og alder har heller ikke stor betydning. Kun kvinder, hvor yngste barn er under et år, har en nævneværdig mindre sandsynlighed for at arbejde over. Ligeledes har hverken alder eller etnicitet den store betydning for hverken mænd eller kvinder.

TABEL 4.1

Sandsynligheden for betalt overarbejde for fastlønnede, særskilt for mænd og kvinder. Probit regressionsmodel, marginaleffekter. 2006

	Mænd	Kvinder
Privat sektor	.	.
Statslig sektor	0,015	-0,016
Kommunal sektor	0,036	0,041
Enlig	0,016	0,025
Kompetencegivende uddannelse	-0,054	-0,015
Erhvervsfaglig uddannelse	.	.
Kort videregående	0,007	-0,019
Mellemlang videregående	-0,052	0,088
Lang videregående	-0,071	-0,068
Forskeruddannelser	-0,152	-0,157
Pædagogisk	0,109	-0,072
Humanistisk og Kunstnerisk	0,021	NS
Naturvidenskabelig og Teknik	0,038	-0,012
Samfundsvidenskabelig, Handel og kontor og Service	.	.
Byg/Anlæg/Industri/transport	0,098	0,018
Levnedsmiddel, Husholdning, Jordbrug og Fiskeri	0,033	-0,011
Sundhed	0,241	0,147
Politi/Forsvar	0,214	0,354
Dansker	.	.
Indvandrere	0,010	NS
Efterkommer	NS	NS
Har børn	-0,006	-0,029
Yngste barn under 1 år	-0,017	-0,080
Yngste barn 1 år	-0,014	-0,013
Yngste barn mellem 2 og 5 år	-0,009	-0,017
Yngste barn mellem 6 og 10 år	.	.
Yngste barn mellem 11 og 17 år	0,012	0,023
1 barn	.	.
2 Børn	NS	NS
3 Børn	NS	0,017
Mere end 3 børn	NS	0,041
Ledelse	-0,196	-0,184
Højeste niveau	-0,105	-0,027
Mellemniveau	-0,124	-0,067
Kontorarbejde	NS	NS
Salgs- og servicearbejde	-0,048	0,021

Håndværksarbejde	-0,014	NS
Maskinarbejde	0,114	0,284
Andet arbejde	•	•
Militær	-	-
Alder	0,003	0,003
Alder ²	0,000	0,000
R ²	0,128	0,089
N	433.386	587.771

Anm.: 'NS' : Ikke signifikant, *kursiv* : <0,05, '-' Ikke medtaget da for få obs., alle andre koefficienter er signifikante på mindst 0,01-niveau. Referencekategori markeret med '•'
Definition af arbejdsfunktion og uddannelsesretning, se bilag. Der er korrigeret for arbejdsamt, virksomhedsanciennitet, antal ansatte på arbejdsstedet og forekomsten af bijob.

TIMELØNNEDE

I tabel 4.2 vises resultaterne for sandsynligheden for betalt overarbejde for de timelønnede.

Modsat de fastlønnede er sandsynligheden i den kommunale sektor markant lavere end sandsynligheden i den private sektor. Endvidere er sandsynligheden endnu lavere for ansatte beskæftiget i den statslige sektor.

Hvorvidt timelønnede har en kompetencegivende uddannelse har kun en ganske lille negativ betydning for sandsynligheden for overarbejde for kvinder. Heller ikke uddannelsens længde har stor betydning for timelønnede. Kun en mellemlang videregående uddannelse har for kvinder en lille positiv betydning, og en lang videregående uddannelse har for mænd en negativ betydning. At en mellemlang videregående uddannelse, alt andet lige, for kvinder giver en marginalt højere sandsynlighed for at arbejde over mod betaling er lidt overraskende, jf. kapitel 2, som viser, at andelen for timelønnede er forholdsvis lav. For mænd betyder uddannelsesretning heller ikke ret meget, mens der for kvinderne er lidt mere variation. Kvinder uddannet indenfor områderne pædagogik samt humaniora mv. har den mindste sandsynlighed for at arbejde over. Sundhedsuddannede kvinder har derimod en lidt højere sandsynlighed, hvilket er overraskende, da andelen som arbejder over mod betaling er under gennemsnittet, jf. kapitel 2.

Arbejdsfunktion har stor betydning. Beskæftigede, såvel mænd som kvinder, på højeste niveau har en markant lavere sandsynlighed for at arbejde over. Også beskæftigede på mellemniveau og beskæftigede

med kontor og salgs- og servicearbejde har en lavere sandsynlighed for at arbejde over. Derimod har både mænd og kvinder beskæftiget med maskinarbejde en højere sandsynlighed for at arbejde over.

Hverken alder, etnicitet eller familieforhold har særlig stor betydning. Kun kvinder, hvor yngste barn er under et år, har en nævneværdig mindre sandsynlighed for at arbejde over.

Samlet kan det konkluderes om sandsynligheden for overarbejde, at regressionsanalyserne af både fastlønnede og timelønnede mænd og kvinders sandsynlighed for at arbejde over mod betaling, giver ikke anledning til nævneværdigt anderledes konklusioner end de som umiddelbart kan drages på baggrund af de beskrivende analyser.

TABEL 4.2

Sandsynligheden for betalt overarbejde for timelønnede, særskilt for mænd og kvinder. Probit regressionsmodel, marginaleffekter. 2006

	Mænd	Kvinder
Privat sektor	•	•
Statslig sektor	-	-0,352
Kommunal sektor	-0,300	-0,204
Enlig	NS	0,020
Kompetencegivende uddannelse	NS	-0,013
Erhvervsfaglig uddannelse	•	•
Kort videregående	NS	NS
Mellemlang videregående	NS	0,066
Lang videregående	-0,119	NS
Pædagogisk	-	-0,119
Humanistisk og Kunstnerisk	-	-0,119
Naturvidenskabelig og Teknik	NS	NS
Samfundsvidenskabelig, Handel og kontor og Service	•	•
Byg/Anlæg/Industri/transport	NS	-0,050
Levnedsmiddel, Husholdning, Jordbrug og Fiskeri	0,041	0,050
Sundhed	-	0,077
Politi/Forsvar	-	-
Dansker	•	•
Indvandrer	-0,017	-0,042
Efterkommer	NS	NS
Har børn	NS	-0,028

Yngste barn under 1 år	NS	-0,082
Yngste barn 1 år	NS	NS
Yngste barn mellem 2 og 5 år	NS	NS
Yngste barn mellem 6 og 10 år	•	•
Yngste barn mellem 11 og 17 år	NS	0,029
1 barn	•	•
2 Børn	NS	NS
3 Børn	NS	NS
Mere end 3 børn	NS	NS
Ledelse	-	-
Højeste niveau	-0,489	-0,377
Mellemniveau	-0,230	-0,184
Kontorarbejde	-0,127	-0,246
Salgs- og servicearbejde	-0,175	-0,217
Håndværksarbejde	-0,027	0,054
Maskinarbejde	0,122	0,210
Andet arbejde	•	•
Alder	0,010	0,022
Alder ²	0,000	-0,0003
R ²	0,094	0,193
N	152.228	53.071

Anm.: 'NS' : Ikke signifikant, *kursiv* : <0,05, '-' Ikke medtaget da for få obs., alle andre koefficienter er signifikante på mindst 0,01-niveau. Referencekategori markeret med '•'
Definition af arbejdsfunktion og uddannelsesretning, se bilag. Der er korrigeret for arbejdsamt, virksomhedsanciennitet, antal ansatte på arbejdsstedet og forekomsten af bijob.

BILAG

ARBEJDSFUNKTION

Arbejdsfunktionens 10 kategorier har følgende indhold:

1. Ledelse: På øverste plan i virksomheder, organisationer og den offentlige sektor. Herunder direktører, lovgivere og højere embedsmænd.
2. Højeste niveau: Arbejde, der forudsætter viden på det højeste niveau inden for det pågældende område. Herunder placeres personer, hvis arbejde består i forskning og/eller anvendelse af viden på højeste niveau inden for et bestemt fagområde.
3. Mellemniveau: Arbejde, der forudsætter viden på mellemniveau. Herunder placeres eksempelvis teknikere og programmører, terapeuter, sygeplejersker og pædagoger.
4. Kontorarbejde: Herunder også indtastningsarbejde og arbejde i receptioner.
5. Salgs-, service- og omsorgsarbejde: Herunder eksempelvis stewardesser, hjemmehjælpere og frisører.
6. Landbrugsarbejde: Arbejde inden for landbrug, gartneri, skovbrug, jagt og fiskeri, der forudsætter viden på grundniveau. Dog gælder, at

arbejde inden for disse områder, der ikke kræver nogen faglig viden, placeres i gruppe 9.

7. Håndværksarbejde: Håndværkspræget arbejde. Jobfunktioner, der kræver uddannelse eller erfaring vedrørende materialer og arbejdsprocesser inden for et område.
8. Maskinarbejde: Proces- og maskinoperatørarbejde samt transport- og anlægsarbejde. Jobfunktioner, som kræver viden, der eksempelvis kan erhverves på specialarbejderkurser eller ved direkte oplæring i forbindelse med arbejdsprocessen.
9. Andet arbejde: I denne gruppe placeres personer beskæftiget med hjælpefunktioner, såsom rengøring, pakning og budtjeneste.
10. Militær: Militært arbejde.

Bemærk at lønstatistikken ikke inkluderer beskæftigede i landbrug i den private sektor. Vi udelader derfor kategori 6 i nærværende undersøgelse.

UDDANNELSESRETNING

Uddannelsesretningen angiver den kompetencegivende uddannelse fordelt på otte hovedgrupper:

1. Pædagogisk
2. Humanistisk og kunstnerisk
3. Naturvidenskabelig og teknik
4. Samfundsvidenskabelig, handel, kontor og service
5. Bygge, anlæg, industri og transport
6. Levnedsmiddel, husholdning, jordbrug og fiskeri
7. Sundhed
8. Poliiti og forsvar.

Der findes ikke en standardiseret overordnet opdeling af uddannelser efter retninger. Opdelingen her er således som defineret i Deding, Lausten & Andersen (2006). I nogle tilfælde er der et stort overlap mellem retning og niveau. Dette gælder fx for de pædagogiske uddannelser, som stort set uden undtagelse er mellemlange videregående uddannelser (fx pædagoger og skolelærere), og for bygge, anlæg, industri og transport-uddannelserne, som næsten alle er erhvervsfaglige uddannelser. Andre uddannelsesretninger går på tværs af niveauerne, fx natur/teknik som både kan være en kort (fx laborant), en mellemlang (fx

akademiingeniør) og en lang videregående uddannelse (fx civilingeniør). Også sundhedsuddannelserne varierer i forhold til uddannelsesniveaet, således at fx en social- og sundhedshjælper har en erhvervsfaglig uddannelse, en sygeplejerske har en mellemlang videregående uddannelse, og en læge har en lang videregående uddannelse.

LITTERATUR

- Bonke, J. & Meilbank, N.T. (1999): *Danskere på fuldtid – deres faktiske og ønskede arbejdstid*, Servicerapport, SFI-SURVEY august 1999, København.
- Bonke, J. (2002): *Tid og velfærd*, SFI rapport 02:26, København.
- Burr, H. & Albertsen, K. (2005): *Arbejds miljø i Danmark 2005*, Arbejdstid, Arbejds miljøinstituttet.
- DA (2008): *Arbejds markedsrapport 2008*, Arbejdstid og arbejdsliv.
- Danmarks Statistik (2008a): *Statistiske Efterretninger, Generel Erhvervsstatistik 2008:5*. København.
- Danmarks Statistik (2008b): Varedeklaration: Lønstatistikens serviceregister., se <http://www.dst.dk/Vejviser/dokumentation/Varedeklarationer/emnegruppe/emne.aspx?sysrid=96115>. (Downloaded d. 7.8.2008).
- Danmarks Statistik (2008c): <http://www.dst.dk/Vejviser/dokumentation/times/emnegruppe/emne/datasæt/Variabel.aspx?Sysrid=540009×path=4|96115|538824> (Downloaded d. 5.8.2008).
- Danmarks Statistik (2007a): *Statistiske Efterretninger, Lønstatistik for amter og kommuner 2006*, 2007:9.
- Danmarks Statistik (2007b): *Statistiske Efterretninger, Lønstatistik for staten 2006*, 2007:8.

- Danmarks Statistik (2006): *Statistiske Efterretninger, Lønstatistik for amter og kommuner 2005*, 2006:8.
- Danmarks Statistik (2005): *Statistiske Efterretninger, Lønstatistik for amter og kommuner 2004*, 2005:13.
- Danmarks Statistik (2003-2007): *Statistiske Efterretninger, Lønstatistik for den private sektor* 2003:9, 2004:9, 2005:11, 2006:10 og 2007:11.
- Deding, M. & T. Filges (2009): *Arbejdstiden blandt lønmodtagere i kvindedominerede områder – en registerbaseret analyse*, Arbejdsnotat, SFI, København.
- Deding, M., Lausten, M. & Andersen, A. (2006): *Børnefamiliernes balance mellem familie- og arbejdsliv*, SFI rapport 06:32, København.
- Lausten, M. & Sjørup, K. (2003): *Hvad mænd og kvinder bruger tiden til*, SFI rapport 03:08, København.
- Smith, N., Jensen, P., Pedersen, P.J. & Pedersen, S. (1998): *Arbejde, incitament og ledighed*, Rockwoolfondens Forskningsenhed, Aarhus Universitetsforlag.
- Smith, N., Pedersen, P.J., Pedersen, S & Schultz-Nielsen, M.L. (2003): *Fra mangel på arbejde til mangel på arbejdskraft. Arbejdsliv i Danmarks i det nye årtusind*, Rockwoolfondens Forskningsenhed, Spektrum Forlag.